

20457

No. 7

11048
190

9304s.

BIBLIOTECA

PENTRU TOTI

CARMEN SYLVA

De prin Veacuri

Vol. I

BIBLIOTECA CENTRALA

EDITURA

Librăriei „UNIVERSALA”, Alcalay & Co.

București, calea Victoriei, 27

Prețul 6 lei

A apărut în :

Editura Librăriei „UNIVERSALA“ Alcalay & Co.
27, Calea Victoriei, 27

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

DUILIU ZAMFIRESCU

Membru al Academiei Române

A N N A

(CEEĂ CE NU SE POATE)

Prețul 12 Lei

1897

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

CARMEN SYLVA

(REGINA ELISAVETA A ROMÂNIEI)

DE PRIN VEACURI

(CU PORTRETUL SĂU)

TRADUCERE DIN LIMBA GERMANĂ

DE

L. T.

VOLUMUL I. — EDIȚIA IV-a

(Asociatiunii Bibliotecii Centrale Sibiu)

BUCUREȘTI

BIBLIOTECA CENTRALĂ
ASOCIAȚIUNII
SIBIU

Centrăla Sibiu.

Nr. 20457

Editura librăriei „UNIVERSALA” Alcalay & Co.

27, CALEA VICTORIEI, 27

9304

1984

20 05

'84

'91

ELISAVETA

PIETRELE DOAMNEI

În nordul Moldovei se află o proprietate regească, numită Broșteni.

Acolo se mai găsesc și acum păduri în cari n'a pătruns încă toporul, în cari d'abia a pătruns câte un om.

Una din excursiile cele mai frumoase, ce iar putea face cineva, este să meargă cu pluta din Transilvania prin Dorna, Broșteni, Hangu, până la Piatra în jos pe Bistrița, care, îngustată între două stânci înalte, și umbrită de fagi și brazi uriași, șerpuiește înainte cu limpezele-i unde.

Pe acolo coboară zilnic sute de plute, care trec din Bistrița în Siret, spre Galați, unde lemnele sunt lucrate într'unul din cele mai mari ferăstraie cu abur ale Europei, pe urmă încărcate pe Dunăre, de unde iau drumul spre Panama, ca să fie întrebuințate acolo la construcția canalului.

Tăranii sunt nespui de frumoși, înalți și bine făcuți, cu părul negru, cu nasul drept, cu ochii adânci și căprui ori negri. Ei coboară torentul limpede, cârmind plutele cu mare dibăcie; sunt îmbrăcați cu cămăși albe, cu pieptare cusute cu flori, și au căciuli albe, ori pălării largi de păslă cu marginile împodobite tot cu flori. Uneori, la căderile de apă

prin cari trebuie să treacă, partea dinaintea a plutei se cufundă într'atât, încât omul, care stă în față, ajunge în apă până la brâu. Dar rămâne atât de nemișcat și de nepăsător, cașicum nu s'ar fi întâmplat nimic. Ochii săi pândesc depărtarea și fluviul cel repede, și n'au vreme nici măcar să arunce o privire asupra hainelor muiate.

Ori de câte ori se deschide o vale d'acurmezishul, de lasă să se arunce câte un pârâu spumegând în Bistrița, de o parte se înalță peste grămada de coraci Ceahlău!, de alta apar Pietrele Doamnei, ca și turlele unei biserici gotice. Escursia aceasta este într'adevăr minunată, și oricine a trecut peste munți călare și s'a întors pe plută a rămas încântat.

Dar în anul 1538 locurile acestea nu erau frumoase și vesele ca acum. Pe Bistrița nu mai coborau plute, căci din vale urcau sgomote de arme. Femeile și copii fugiau de prin sate de se ascundeau în pădurile cele mai dese, căci strigătul de groază: „Vin Turcii!” sbură din loc în loc.

Sultanul Suleiman pornise să pustiască Moldova; i se pusese împotrivă viteazul Domn Petru Rareș, dar fusese bătut de mai multe ori. Turcii intrară în capitala sa, Suceava, și înaintau spre Piatra, arzând, ucigând și jefuind tot. Era o groază în biata Moldovă; par'că venise un vârtej, ce luase tot după el și nimicise ce nu putuse lua. Turcii nu voiau să știe nici ce era iertarea, nici ce e mila; tăiau copiii și omorau femeile pe care nu voiau să le ia cu dânsii, și era cu mult mai bună moartea pentru ele decât robia la Turci.

Nu se mai vedea nici o vită, nici un bob de grâu, nici un fir de iarbă. Petru Rareș trebui să fugă din Piatra cu restul armatei ni-

micițe și să caute s'o puie la adăpost la iesle, pe Bistrița în sus, unde poate se mai găsia hrană pentru oameni și cai. Numele de Iesle, care înseamnă iesle de cai, e pus ca să aducă aminte că acolo poposia cavaleria.

Pe copii îi trimisese la cetatea Ciceiu, dar Elena Doamna nu voise să se despartă de el.

— Pe mine n'au să puie Turcii mâna, zicea ea; și de tine nu mă deslîpesc!

Și găsisese refugiu ceva mai sus de Hangu, în biserica dela Călugăreni.

Bisericuța aceasta era ascunsă sub o stâncă uriașe, despre care se zice, că diavolul ar fi rupt-o din vârful Ceahlăului, ca să opriască cu dânsa cursul apei Bistrița, dar tocmai pe când da să ridice piatra, cântă cocoșul și o lăsă repede să cadă acolo unde e acum, ca să fugă, să nu-l apuce lumina zilei.

Doamna Elena cea frumoasă sta la umbra stâncii care parcă era gata să se prăbușiască și aștepta. Ea își ținea ochii și asculta cât putea: nările ei subțiri tremurau din vreme în vreme, și la față aci se roșia, aci se îngălbenia.

— O, ce rușine, să fii învins, zise ea călugărului care păzia biserica, — un călugăr bătrân cu barba ală ca zăpada, și care tocmai venea spre ea.

— Numai moartea nu se schimbă, dar încolo toate se pot schimba, răspunse el foarte liniștit.

— Pentru noi nu se mai schimbă! grăi Doamna cu înfocare. Suntem pierduți. Și poate că și tu, bătrânule, vei fi străpuns de vr'un iatagan turcesc.

— Se poate, răspunse bătrânul.

Atunci se auzi foarte deslușit un tropot de cai pe pietrele desprinse, și se ivi Rareș alér-

gând spre nevastă-sa, cât pulea calul, și urmat de o vreață mică de călăreți.

Se opri numai atât, cât să o ia sus pe cal și, fără să zică o vorbă porni înainte dealungul râului.

Turcii îl goniau de pe urmă.

Atunci le ieși înainte într-o strâmtoare călugărul cel bătrân. Căii Turcilor își ascuțiră urechile și se ridicară în două picioare.

— Stați! strigă el. Încotro vă duceți?

— Vrem să prindem pe Rareș. S'au pus o sută de galbeni pe capul lui! Spune-ne unde e, ori te ucidem!

Călugărul le făcu semn din cap să se ia după el și apucă printr-o vâlcea, pe un drum ce începu curând să urce repede peste stânci și trunchiuri de copaci, și pe urmă se afundă într-o pădure, în care nu pulea pătrunde omul.

Călăreții îl urmară câtva pe caii lor mici, slabi ca niște pisici, dar pe urmă începură să cerceteze și, negăsind nici o urmă, văzură că preotul i-a amăgit, și atunci își vărsară focul pe pe el; îi rupseră hainele de pe dânsul, și-l răstigniră pe un trunchiu de copac răsturnat. Pe urmă plecară în goana căilor. Buzele bietului bătrân se învinețiră, dar el tol îngână:

— Și dacă nu pe cruce, măcar pișonit. Și dacă nu pentru omenie, pentru țară!

Pe urmă închise ochii și îndură fără tânguire moartea înceată și plină de suferințe.

Fugarii ajunseră repede pe o cărare îngustă în pădurea dela Broșteni. D'aci ncolo, spre Rarău, drumul se făcea tot mai greu, și numai cine cunoștea bine vadurile, putea să treacă de atâtea ori râul, fără să i se întâmple vreo nenorocire. Dacă isbutiau să scape nezăriți,

li se pierdea urma. Calul Domnului începuse să obosească tare, purtând îndoita-i sarcină. și degeaba îl îlsbia Rareș cu pîntenii, căci nu mai putea să fugă, doar scotea câte un horcăit jalnic.

— Măria ia, grăi Doamnei un om din ceată. ia calul meu, că eu rămân în urmă!

Doamna se împotrivi.

— Curând, Măria-ta, că pe urmă o fi rău! strigă el; și ridică pe Doamna din brațele soțului ei și o așază pe calul lui, apoi pieri în bungetul de pădure, fără să aibă Doamna vreme a-i mulțumi.

Acum drumul se depărta. Bistrița se suia în sus spre Rarău, unde și astăzi o mănăstire mică încunoștințează despre fuga lui Petru Rareș.

Departe îi chemau cele două stânci, ca turlele de biserici; acolo era o peșteră, în care se puteau ascunde.

O pădure de nepătruns îi împresura. Din trunchii răsturnați dădeau alți brazi uriași. În fiecare clipă alunecau pe mușchiul des și de multe ori picioarele li se afundau tare în lemnul roșu, putred, al câte unui trunchi bătrân, ce semăna a burete și se făcea praf.

Deodată se pomeniră cu un trosnet, o cutremurătură și o horcăială în față, și din pădurea cea deasă se repezi un zimbru cu coarnele plecate în jos, tocmai spre calul pe care călăria Doamna și care se ridicase în două picioare și apoi căzuse pe spate cu frageda-i povară. Se pregătia să se repeadă dobitocul a doua oară asupra Elenei; dar Rareș, dintr'o săritură, fu în fața lui și, cu o putere uriașă, puse mîna pe coarnele pline de sânge și le suci de rupse ceafă monstrului. Pe urmă scoase pe Elena de sub cal.

— Poți să umbli? o întreabă el blând, ca și cum nu se întâmplase nimic. Ea se agăță de el.

— Până la capătul lumii! rosti ea. Dar obrazii îi erau foarte galbeni.

— Dacă e așa, să gonim încolo caii, căci aici mai mult ne împiedică; și ca să amăgim și să rătăcim pe cei cari ne prigonesc, trebuie să ne despărțim. Eu trebuie să mă duc la Ciceiu, și am să apuc, măcar că e drumul lung, peste Gura Humoră spre Dorna și de acolo peste Căliman. Tu, Ștefăniță, ai să duci pe Doamna la peșteră și să rămâi acolo să-i ții de urât, până ce voi veni eu. Nu poți merge până la capătul lumii, zise el Doamnei, luând-o de gât.

— Va să zică ne despărțim! oftă ea.

— Pentru puțină vreme! N'auzi prigonitorii în vale? Nu avem vreme de pierdut!

Și o îmbrățișă vreme de o clipă, pe urmă împrăștiară caii, gonindu-i cum putură. Rareș plecă, după ce se mai uită odată la tânăra-i soție, pe care o lăsa în pustietatea aceea. Ea se uita după el cum se ducea înainte, și se gândi că n'ar fi putut sta cu el, căci i-ar fi primejduit viața. Oftă adânc și se uită așa de mult după el, încât Ștefăniță fu nevoit să-i aducă aminte că trebuie să se gândească și la dânsa.

În locul unde a căzut zimbrul, se află o stâncă lată și grozav de mare, căreia îi zice „Piatra zimbrului”, în amintirea lui Rareș și a faptei sale îndrăznețe.

Elena începu a se îndrepta înspre cele două stânci. Suișul era ostenitor, și Doamna, căreia îi plăceau mult florile, nu luă în seamă în ziua aceea dulcele miros al mulțimii de flori. Însfârșit se rezimă sfârșită de osteneală

de un copac, și punându-și mâna pe inimă ascultă țipetele, plângerile care nu se mai deosebiau bine, în vale.

— Ștefăniță, zise ea, jură-mi că n'ai să mă lași să cad vie în mâna păgânilor! Mai bine paloșul tău să-mi spintece pieptul, decât mâna necredinciosului să-mi atingă umărul.

Ștefăniță se uită la ea bine.

— Tocmai așa mă gândeam și eu, Măria! a. să fac, zise el cu simplitate.

— Atunci nu mai mi-e teamă, strigă Doamna.

Și cu putere nouă pași înainte pe drumul cel greu. Însfârșit ajunseră la stâncile cu peștera cea mare și adâncă, în care intrară sfârșiți.

— Am scăpat! îngână Elena.

Și căzu în genunchi, rugându-se fierbinte pentru soțul ei, care, departe de dânsa, urmărit ca un vânat, mergea repede pe potecile cele mai primejdioase și mai grele de străbătut.

La început Ștefăniță nici nu îndrăzni să facă focul, căci cel mai mic nor de fum pe stâncile care te orbiau de luminoase ce erau și pe cerul albastru, putea să-i dea de gol.

Doamnei îi era tare sete și dete un țipăt de bucurie, când zări un isvor mic, ce se prelira printre pietre.

Noaptea veni, și Ștefăniță făcu în peșteră un culcuș de mușchi, pe care tânăra femeie sleită de puteri, căzu să se odihnească puțin. El se culcă deacurmezișul la intrarea peșterii, ca un câine credincios, și dormi, cum zicea el, numai cu un ochi, pe când cu celalt veghea. Nici un zgomot nu pătrundea până acolo. Pașnice, ca o rugăciune veșnică, se în-

nălțau stâncile peste pădurea neagră și peste măsură de mare, a cărei umbră se ridica zid înaintea privirilor ce căutau să pătrundă tot mai departe. Cum începu să se crape de ziuă, Ștefăniță apucă spre o dumbravă din apropiere după vânat și se întoarse înapoi curând cu un cocoș sălbatic, pe care începu îndată să-l jumulească cu mult meșteșug. Pe urmă găsi un loc mai apărat sub o piatră ce sta spânzurată și se puse să atățe focul.

Se sili mult până să facă să ia foc crăcile, ude de roua dimineții.

Doamna, simțind miros plăcut, ieși din peșteră și găsi pe Ștefăniță, care înfipsese cocoșul într-o frigare lungă de lemn, și-l învârtea liniștit deasupra focului.

— Las'că pot eu să-l frig! zise ea; și cum sta înaintea focului, lumina-i roșiatică îi lumina fața, pe când soarele, ce tocmai răsăria, începu a revărsa lumină purpurie mai întâi asupra stâncilor de deasupra capului ei și peste ea toată. Ea crezuse că n'o să mai poată mânca nimic, până nu și-o strânge iarăși soțul și copiii în brațe, și când colo nu mai putea de flămândă.

Ștefăniță se uită cu bucurie ascunsă, cum i se roșiau obrazii galbeni pe când mânca, și cum zâmbi, când îi aduse o frunză mare plină cu căpșuni.

Noroc că se găsia mult vânat pe înălțimile acelea pustii, căci Ștefăniță nu îndrăznia să se depărteze mult de peșteră. Odată se sui pe vârful cel mai înalt, unde nu puteai ajunge decât numai târându-te pe mâni și umblând deabușile. D'acolo putea vedea foarte departe

Moldova, Transilvania și Bucovina, se desfășurau jos, pe când muntele Căliman se înălța în toată mărimea lui,

Priveliștea era de o frumusețe și de o măreție rară, dar omului care pândea nu îi era aminte de asta și, clătănând din cap, se lăsă iarăși să alunece jos.

Peste tot, cât puteai coprinde cu ochiul, era așa de mare liniște sub strălucirea razelor soarelui, de par'că n'ar fi fost nici bătaie nici groază. Cât despre fuga primejdioasă a lui Petru Rareș, nimeni nu putea spune nimic, nici stâncile, care se înălțau în neclintita lor liniște.

Doamna oftă.

Chiar de a doua zi începu să curețe prin peșteră, să împodobiască pereții umezi, să aștearnă mușchi pe jos. Trebuia să vadă tot împrejurul ei, să rânduiască tot, cum le place femeilor să facă.

Se înfășură în manta, își spală hainele la isvor și le întinse pe crăci, sa s usuce. Într'o despărțire mică adunară crăci, să le aibă uscate, ca să poată aprinde focul. Lipsa cea mai mare, pe care o simțiau, era lipsa pâinii. Un știulete de porumb cu boabele aurite li s'ar fi părut la amândoi mai prețios decât toate comorile de pe lume.

Ca să ia nițică pâine și nițică sare, dar mai mult ca să mai afle câte ceva, Ștefăniță coborî într'o zi în vale, după ce îi făcuse întâi Doamnei focul și o rugase cu tot dinadinsul să nu cumva să caute scăpare în peșteră, de s'ar întâmpla s'o amenințe vreo primejdie, ci în pădure sau și mai bine sus pe stânci.

— Eu nu mă tem, și aș vrea mult să mai află câte ceva, zise ea.

Până să se întoarcă Ștefăniță, adună fragi și căpșuni, pentru ca păzitorul ei credincios să siască ceva răcoritor, când se va întoarce din drumul primejdios. Deodată auzi un sgo-

mot și o mormăială în apropierea ei de tol. Mai întâi se sperie într-atât, încât i se păru că toate scipiau și se învârteau dinaintea ochilor, sau că se întordea locul cu ea; pe urmă văzu deslușit un urs puternic, unul dintre aceia cărora le zide „gulerat”, adică cu guler alb pe blana roșiatică închisă.

Căuta și el, ca și dansa căpșuni, care sunt una din mâncările cele mai plăcute ale urșilor, și se apropia de ea, fără să fi băgat-o încă de seamă.

Cu toată frica grozavă ce încercă, Doamna tot nu uita povăța omului ei de credință și se furise cât putu mai fără sgomot înainte, și pe urmă începu să urce. Cărceii murelor și căpșunelor i se agătau de haine și o țineau în loc, ca niște lanțuri. Trebuia să lupte la fiecare pas și auzia mereu jos cum călca ursul tușișurile cu labele lui late, și cum îndruga liniștitu-i mormăit, pe care Țiganii, când îl aud, zic: „că citește, că e fecior de popă”.

Înfărșit scăpă de ierburi și, fără să se uite îndărăt, începu să urce în sus pe pietrele netede, care ardeau de căldură.

Inima îi bătea tare; îi svâcnea, de să sară din loc; picioarele mai îi înțepeniseră. Dar frica îi dă o putere și o stăruință grozavă. Nu se odihni, până ce nu ajunse pe o stâncă aproape perpendiculară, pe care căzu în genunchi. D'acolo putea să urmărească mișcările ursului. Întâi și întâi el cercetă peștera, scoase carnea afară, mănă poamele și, după ce scotoci toate alea un ceas întreg, intră în peșteră, de se culcă pe patul ei.

Cât nu mulțumi ea în sufletul ei prevăzătorului Ștefăniță, fără de a cărui povăță s'ar fi pomenit singură față în față cu fiara îngrozitoare!

Vremea trecea. Razele soarelui o isbiră drept în creștet și lea tot îngenunchiată sta, nemal putând de sete, rezemată în mâni și cu privirea ținută în jos. Căci acum îi era teamă că s'o întoarce Ștefăniță și n'o putea să-i dea de veste, că ursul era în peșteră. Dacă nu s'ar mai întoarce? Prea zăbovia mult. Atunci des-nădejdea era p'aci să-i învingă inima și era aproape să se prăbușiască de pe stâncă de frică.

Dar gândul, că trebuia să înștiințeze pe tovarășul ei și să-l scape din primejdie, o ținu.

Un vultur se rotocelia în liniște împrejurul stâncii, la picioarele ei. Alt nimic nu se mișca. Însfârșit soarele începu să apuie; umbrele copacilor se lungiră. Dacă o înopta până s'o întoarce Ștefăniță!...

Dar auzi o mișcare în pădure, și numai decât pe urmă se ivi și el, ținând de frunze într'o mână o grămară de știuleți de porumb.

Elena îi făcu semn cu basmaua, dar el nu se uită în sus. Il strigă pe nume cât putu mai tare, el pășea liniștit spre peșteră. Vocea se duce departe de jos în sus, dar de sus în jos nu. Il văzu ajungând dinaintea peșterii, pe urmă făcând un pas înapoi. Peste o clipă azvârli departe știuleții de porumb și-și trase paloșul. Doamna nu mai vedea înaintea ochilor de groază. Ursul ieși afară; Ștefăniță îl aștepta cu notă ire. Fiara se ridică urlând furios; era mai înaltă decât el cu un cap. Dar Ștefăniță îi și înfipse paloșul în gât, până în mâner. Ursul ridică labele'i puternice, și Doamnei i se păru că au căzut amândoi jos.

Atunci, pierzându-și mințile de frică, vroind să-i sară într'ajutor, alunecă iute ca vântul

de pe stâncă și se pomeni lângă Ștefăniță, care tocmai își scotea din umăr ghiarele fiarei, care se sbătea, și se ridică de jos.

Cu toată durerea ce înderca, scoase un țipăt de bucurie, când văzu pe Doamna lui lângă el, în viață. El crezuse că o omorise fiara, căreia îi atârneau și-acum împrejurul gării bucăți pline de sânge, din carnea ce mâncase.

La început Ștefăniță nici nu vru să-și arate rana. Dar Elena nu se lăsă, până nu se învoi să i-o lege cu bucăți de cârpe rupte din rufele ei.

— Am furat porumbul! zise Ștefăniță; și începu să râdă, pe când spinteca și jupuia ursul pe a cărui blană moale trebuia să se culce Doamna d'aci înainte.

Ea se uită la el, și-l muștră.

— Dar dacă o fi avut bieții oameni nevoie de el? Barim să li-l fi plătit!

— Cu ce? întrebă el. A!... Domnul a scăpat! urmă el; e în Ciceu și își adună armata. O să vie să te ia peste câteva zile, Măria Ta!

— Și tocmai acum îmi spui?

Ștefăniță se uită la ea.

— Apoi aveam mai întâi o vorbă de vorbă cu ursul și n'a vrut s'aștepte, bată-l pustiă!

Rîsul Doamnei răsună pentru întâia oară, limpede ca argintul. Și pe urmă rîse iar mult, căci Ștefăniță făcu ursului o plecăciune și îi zise: „Fii bun, de îngăduie să spui Doamnei ceva... numai nițel.., și pe urmă ne-om lupta”.

Elena alegea doi știuleți frumoși de porumb, și se puse să-i coacă la foc, până ce li se prăji bine boabele aurii. Li dăte unul lui Ștefăniță (și pe celălalt duse la buzele ei roșii. Ștefăniță se uita la ea, cum ronțaia boabele cu dințișorii-i albi ca de șoarice.

— Ce-aş da să ştii ce s'o fi făcut Toma, care mi-a dat calul, zise ea de-odată, oprindu-se.

— Ălă a murit! răspunse Ştefăniţă; şi îşi văzu liniştit de mâncare.

— A murit! strigă Doamna, deschizând mari ochii ei frumoşi. A murit pentru mine!

El muşcă şi mai adânc din ştiuletele de porumb şi mormăi ceva despre noroc; ea nu pricepu ce zice.

— Dar cum au pus mâna pe el?

— S'a dat prins.

— S'a dat prins? Cum şi de ce?... Spune Ştefăniţă.

— Le-a spus, cum că el ar fi Domnul, şi Turcii au crezut şi s'au întors cù el îndărăt o bucată bună de drum, şi tipau de bucurie, până ce ţăranii, proşti cum sunt, de niciodată nu pot să-şi ţie gura, le-au spus cine e, şi atunci unde s'au mâniat pe el şi mi ți l-au schingiuit... de a fost vai de mama lui!

Doamna se înfioră.

— Bietul Toma! zise ea cu lacrimile în ochi.

— Bine c'ai scăpat dumneata, Măria Ta!

Rana lui Ştefăniţă nu era aşa de uşoară, cum zicea el.

Începuse să-l prindă nişte friguri tari şi zăcea în peşteră aiurând, iar în aiurări vorbea mereu de Elena. Ea nu mai avea de cât câţiva ştiuleţi de porumb, de oarece ursul mâncase toată mâncarea. Adună căpşuni, pe cât putu. Curând băgă de seamă că puterile bolnavului scădeau într'un chip îngrijitor. Atunci se hotărî să plece ea la vânătoare; la început nu nemeri nimic, de mai multe ori, dar pe urmă omorî destul vânat, de se putu hrăni şi pe ea şi pe bolnav. În sfârşit îl lăsură frigurile, şi căzu într'un somn adânc, întremător. Într'o zi i se păru că aude un tipăt scurt de frică şi

pe urmă un zgomot de luptă puternică. Într'o clipă fu în picioare și se repezi la arme; nu găsi de cât o lanție rezemată de zid; puse mâna pe ea. Când ieși în gura peșterii, văzu pe Doamna, care, cu paloșul lui în mână, se apăra ca o leoaică împotriva a doi Turci.

Ștefăniță nu se mai simți slab. Se repezi la unul și-l pocni în cap, până nici nu băgă Doamna de seamă. Celălalt vru să fugă, dar îl trânti la pământ, și-l sugrumă chiar cu brâul lui.

Cel d'întâi tot mai răsufila.

— Mai vin și alții? îl întrebă Ștefăniță. Murindul clătina din cap. Or că nu înțelesese întrebarea, or că nu vrea să spue nimic. Elena sta rezemată de zidul de stâncă, galbenă ca ceara. Acum, când trecuse primejdia, femeia îndrăzneată se temea. Ștefăniță vru să târască încolo trupurile moarte, dar nu putu, căci odată cu siguranță îl coprinse și lipsa de putere. Elena îi stropi pleoapele și buzele cu apă rece.

— Ce să fac? întrebă ea simplu.

El arată morții cu mâna.

— Or ei, or noi, trebuie să plecăm de aci.

— Noi! noi să plecăm, strigă ea cu grabă.

El se uita lung la ea, și oftă adânc.

— Tu nu poți umbla! Nu-i așa, ești prea slab, nu poți face drumul cel lung până la Ciceu?

— Ba o să merg!

Luară ceva de mâncare și Elena luă și blana de urs la spinare și, când se înseră, înfășură pe bolnay întrinsa, îl culcă sub un copac, iar ea stătu de pază cu paloșul în mână. Ștefăniță nu-i spusese că mai căpătase încă o rană, din care sângele începuse să se prelingă încetisor!

Elena se simți pierdută. Il legă cu frunze late, căci mai nu mai avea rufe pe dânsa.

Incălțăminteă trēbul s'o arunce, căci se rupesese. Și sta așa, desculță, înfășurată în manta, cu părul fluturând împrejurul capului, cu paloșul în mână și păzea somnul neliniștit al apărătorului ei. Luna lumina pădurea și Ștefăniță era așa de galben, în cât biata femeie crezu că a murit.

Atunci se uită la el, cu ochi pătrunzători, și deznădejdea îi coprinse inima.

— Ce se face Doamna dacă mor eu? aiură Ștefăniță. Barim de aș avea numai o șuviță de păr dela dânsa, ca s'o duc cu mine în mormânt.

Ea îi mai puse o frunză udă pe rană și în mână o șuviță, ce și-o tăie cu paloșul. El oftă și adormi. Doamna veghiă. De odată i se păru că aude în partea dincoțu veniseră ei, zgomot de copite și strigăte tari.

Sări în sus și căută să 'și astâmpere bătăile inimii, țiindu-și răsuflarea. Dacă mai veneau și alți Turci? Se uită la paloș și trupu-i tînăr se cutremură de teama morții, căci se gândi să se omoare, ca să nu mai deștepte pe credinciosul ei, să-i facă acesta cea din urmă slujbă. Ascultă bine, și tot mai deslușit se auzea strigătul de chemare, tot mai aproape zgomotul copitelor pe pământul din pădure. Tocmai trecea un nor peste lună. Iși puse în gând să-și împlante paloșul în inimă, când o trece norul și când se va ivi cel d'întâi vrăjmaș. Zgomotul se apropia, dar mai încet, prin întunecime. Norul începuse să se arginlească pe margine, luna îl sparse și își făcu loc de ieși.

— Vin, Ștefăniță! strigă Doamna înspăimântată.

Vru să-și îndrepteze paloșul spre piept, dar mâna îi tremură.

— Asta este treaba mea, grăi Ștefăniță încruntat.

Și îi luă paloșul din mână și stete în fața ei galben, ca îngerul morții.

— Eu mă țiiu de făgăduială, și tot paloșul ăsta 'mi-l voi împlânta pe urmă și mie în inimă.

Strigătele se auziră mai aproape, Ștefăniță ridică brațul, Doamna își plecă frumosul cap, așteptând lovitura de moarte. Dar deodată Ștefăniță lăsă să-i cadă brațul, și se însenină la față.

— N'auzi vorbă românească, Măria Ta? strigă el.

— Grăbiți încoace, oameni buni, Doamna e aici.

Un țipăt de bucurie îi răspunse și se auzi un glas zicând:

— P'aici, Măria Ta.

Peste o clipă Doamna căzu leșinată în brațele soțului ei.

Toți se repeziră să-i dea ajutor; Ștefăniță se rezimă tăcut de un copac și se uita la dânsa. În sfârșit, deschise și ea ochii.

— Ce-mi fac copii? întrebă ea, cum se desmetici.

— Copilașiii sunt sănătoși, te așteaptă.

— Aproape era să nu vă mai văd!

— Draga mea soție! zise Domnul; și o strânse iarăș și iarăș la piept.

Când vroi s'o urce pe cal, îi văzu piciorușele goale ieșind de sub manta.

— Ce, desculță vrei să mergi! strigă Domnul. Și îi sărută picioarele.

— Vroiam să viu la tine, spuse ea zâmbind.

Pe Ștefăniță îl puseră pe un cal, și pe lângă

el merse un oștean călare, ca să-l ție, căci era slab tare. După aceea sunară din corn, să se strângă toți oamenii, și plecară prin întunericul nopții tăcute.

Trecuse vreme de atunci. Pe Bistrița în jos cobora o plută gătită și împodobită cu steaguri, și cu un umbrar verde acoperit cu flori. Pe ea se afla, în toată strălucirea fericii și a frumuseții, Elena Doamna cu copilașii ei; lângă dânsa sta Domnul și vorbea cu Ștefăniță, care se însănătoșise:

— Tu să rămâi la noi și ai să fii iubit în casa noastră, ca și cum ai fi de un sânge cu noi.

— Ba nu, Măria Ta; să mă lăsați să plec. Când o fi vre-un război, atunci oi fi totdeauna alături de dumneata, dar la curte nu sunt bun de nimic.

Și s'a ținut de vorbă. Au mai fost multe războaie, până ce a scăpat țara de Turci. Unde era lupta mai încinsă, acolo era și el, dar moartea nu se atinse de dânsul, măcar că se vîra unde era mai mare primejdie. A-casa la el rămase tot om simplu și tăcut. Când muri, la adânci bătrânețe, pe inima lui se găsi o șuviță de păr frumos și bălai.

MAMA LUI ȘTEFAN CEL MARE

În Moldova de sus, între Piatra și Fălticeni, se află pe un munte, dincolo de un râu, ruinele cetății Neamțu care, din nenorocire, s'au nimicit mai de tot, căci orașelul din vale s'a zidit mai tot din pietrele mândrei cetăți.

Pe vremuri însă, când locuia în ea Ștefan, puternicul domn al Moldovei, cetatea fusese cunoscută până în mari depărtări, și puternică de nu o putea nimeni lua. El s'a bătut de cincizeci de ori și mai din fie ce luptă se întorcea rănit; iar când învingea, după fie ce izbândă înălța o biserică, drept mulțumire către Dumnezeu. El își apăra țara neîncetat, și făcuse plan s'o facă mare și tare. Nu de mult s'a găsit în arhivele Venețiane un act de alianță ofensivă și defensivă, ce încheiase cu Republica cea puternică de pe atunci, împotriva Turcilor. El înfăptuise într'adevăr un zid al creștinătății, pe care Turcii căutau mereu să-l doboare. Pe atunci era greu să domnești pela Dunărea de jos, căci vecinii: Turcii, Polonii, Ungurii, Cazacii, Tătarii, nu-ți mai dădeau pace de loc.

Dar Ștefan părea a fi în stare să se măsoare cu toți și se bucura în țara lui de o încredere fără margini.

În ziua când începe istorisirea noastră, Ștefan se bătea iarăși, luptă înfocată, ce se putea

vedea de pe vârful zidurilor cetății. Ii mersese rău câțva timp, și norocul războiului părea că vrea să-l părăsească și de astă dată. În cetate rămăseseră două femei: soția lui Ștefan și mama lui. Doamnei celei tinere îi curgeau lacrimile d'alungul obrazilor frumoși ca fața trandafirului, împrejurul căror flutura părul auriu. Și uneori se uita peste câmpie, iar alte ori își ascundea ochii în naframă, ca să nu mai vadă nimic. Dar mama lui Ștefan nu făcea ea ea.

Ea sta în picioare lângă tânăra femeie și privea afară nemișcată și fără să zică o vorbă. Sub sprâncenele-i negre și dese, căroră nasul ei încovoiat le da o expresie de vultur, ochii ei mari și negri parcă fulgerau. Părul negru ca corbul îi era acoperit cu o maramă de mătase foarte frumos țesută, ce era înodată sub bărbia-i energică. Gura îi era mai mult mare, dar când o deschidea, se vedeau lucind două șiruri de dinți, din care nu lipsea nici unul, și care îi dădeau o expresie de putere. Era îmbrăcată în haine bogate de mătase, și se uita toată ziua afară, fără ca să pună gură pe mâncare or pe băutură. Din când în când puneă mâna frumoasă pe umărul nurorii sale și o îndemna să aibă curaj și putere.

Vocea ei era adâncă și plină, și uneori îi niștea pe tânăra soție chinuită de grije. Dar la fiecare șovăire a luptei, frica o supunea iar. Bătaia se apropia din ce în ce mai mult de cetate, și curând văzura că Ștefan abia se mai apăra.

— Mamă, au să mi-l omoare!

— Ștefan are să învingă până nu va înopta. Incredințarea cu care zise aceste cuvinte, făcură să înceteze lacrimile tinerei Doamne. Cu toate astea, lupta cu învălmășeala ei se

apropia mereu, și noaptea venea repede. Soarele dăgărise tare și-acum apunea; umbrele se întindeau peste luncă. Aburii se înălțau și înfășurau toate, așa în cât ochiul nu mai putea deosebi nimic. Pe urmă se făcu întuneric de tot. Amândouă femeile ascultau și nu se mișcau, pentru ca nici o gălăgie, nici un fâșuit de rochie să nu le răpească ceva din zgomotul luptei de din vale.

Deodată se auzi o goană de copite, care veneau repede spre munte în sus; pe urmă bătut cineva tare în poarta cetății.

— O mamă, Ștefan e! Sunt încredințată că e el. Lasa-mă să sbor să-l deschid.

Dar mama lui Ștefan apucă cu putere de mână pe nora să de o opri, și păși liniștită spre fereastră.

— Cine bate? strigă ea dinăuntru, fără să deschiză.

— Eu, Ștefan, fiul tău.

— Fiul meu? Cine ești tu streine, care ceri să intri în casa măritului meu fiu?

— Mamă, deschide! Eu sunt, fiul tău! Sunt învins! Turcii îmi sunt pe urmă, și rănilile mă prăpădesc de durere.

— Nu e fiul meu cel care vorbește de acolo de-afară; mi-e necunoscut. Fiul meu nu se întoarce niciodată acasă, până nu învinge. Fiul meu e departe, împrăstie pe vrăjmașul țării cu brațu-i puternic. Dar dacă ești fiul meu într'adevăr, streine, dacă mi-a fost scris să îndur această mare durere, află că aici niciodată nu vei intra. Dacă nu poți să învingi, atunci află o moarte vitejească pe câmpul de luptă, și pe urmă ți-oi fi mamă, pe urmă ți-oi împodobi mormântul cu flori.

Tânăra Doamnă, care se luase după ea, căzu în genunchi, și vru să se roage cu umilință

să-i deschidă, dar mama, cu o mișcare din mână, îi porunci să tacă, și ascultă afară.

Ștefan își plecă o clipă capul de rușine și durere. Pe urmă își clatină pletele lungi ce-i fluturau în jurul capului, își puse cornul la gură și suflă cu putere, de răsună în mijlocul nopții sunetul vechi pe care, când îl auziră, chiar murinzii săriră să-l urmeze.

Oastea sa fugară se opri și se întoarse de se strânse în jurul său.

Ca un vârtej se repezi el însuși de pe munte, pătrunse în mijlocul vrăjmașilor, care, mulțumiți de izbândă și fără grije, fură luați fără veste și repede împrăștiați.

Zgomotul luptei se auzea departe... tot mai departe... În sfârșit răsună strigătul de izbândă, care făcu să tremure de bucurie inima celor două femei care ascultau.

Ștefan puse iarăș cornul la gură și dete un sunet de bucurie către castel, ale cărui turnuri se înălțau mai sus de ceață spre cer. Atunci se iviră înăuntru lumini multe mici, care alergau de colo până colo; femeile pregăteau masă mare.

În sfârșit iar se auzi tropote de cai, urcând în sus spre munte. Ștefan venea călare în fruntea ostașilor, și curând zări pe mama sa, se dădu jos de pe cal, și, înclinându-se adânc, îi sărută mâna și îi zise:

— Mamă, ție îți sunt dator izbânda aceasta.

Atunci pentru întâia oară i se umplură și ei ochii de lacrimi și buzele îi tremurară, ne când fiul ei strângea în brațe pe tânăra-i soție.

— Tu vrei să-mi deschizi, îi șopti el.

Ea se lipi mai tare de dânsul.

— Te iubesc mult și mi-era frică! șopti ea.

— Dar mama, zise el tare, mă iubește mult mai mult de cât tine.

ÎN VRANCEA

Ștefan Vodă cel Mare pierduse o bătălie, oastea îi era bătută și risipită, iar el cutreiera singur munții Vrancei, ascunzându-se. Se duse înainte și mereu înainte, adâncit în gânduri, până se inseră. Atunci ajunse la o căsuță curată, pe al cărei prag îi ieși înainte o femeie bătrână frumoasă. Trăsurile feței ei luară o expresie blândă, când îl văzu, și îi zise:

— Or cine ai fi, intră la mine, căci am lapte să-ți dau să mănânci și pat să te odihnești.

Domnul se așeză lângă vatră și bău laptele și mănă din cașul ce-i dăde femeia, care nu-l întrebă nimic.

Pe urmă îi pregăti un culcuș cu scoarte țesute de dânsa, și perne cu flori cusute cu mâna ei, și toate erau albe ca florile pomilor, și toate miroseau a sulfină; iar viteazul obosit adormi adânc. Dormi, până se crăpă de ziuă. Atunci femeia îl deșteaptă:

— Ștefane! strigă ea, Ștefan Vodă! Deșteaptă-te!

Ștefan se sculă în sus plin de mirare, căci el credea că nu-l putea cunoaște nimeni.

— De ce ești trist? urmă a zice femeia. Oastea ți-e risipită, dar Dumnezeu poate să-ți adune alta din brazi și stânci! Uită-te în sus!

Și când își ridică Ștefan privirea spre munți,

i se păru în adevăr că vede pădurile mișcându-se și scoborându-se spre el.

Brazii se plecară și se încovoiară și printre ei se ivi o lucire, ca de foc în cea dintâi rază de soare.

— Vezi, rosti femeia, mai suntem și noi pe acilea! Toată Vrancea s'a sculăt pentru tine, ca un singur om; iată-i vin toți de după înălțimi, și cei șapte flăcăi cari merg înaintea celorlalți, sunt șapte feciori ai mei, pe care ți-i dăruiesc. Acum ai să învingi! strigă femeia cu strălucire în ochi.

Bătrâna trimesese peste noapte pe cei șapte feciori ai ei în toate părțile și ei se întorceau acum cu ceata de oameni.

Până să nu prindă vrăjmașii de veste, Ștefan se repezi de pe munți în jos și îi puse pe fugă. Pe urmă dăruî celor șapte feciori ai văduvei șapte munți, care acum poartă fiecare numele câte unuia dintre tinerii viteji, și Vrancea a rămas o parte cu totul deosebită a României, având libertăți mari și legi proprii, ca o republică. Oamenii de acolo sunt nespūs de frumoși și de puternici, liberi ca și munții lor, cuminți și viteji. Și cum să nu fie, acolo unde sunt astfel de femei?

B U C U Ţ R

În România începea luna lui Mai şi era vreme minunată şi o aşa îmbelşugare de verdeaţă şi de flori, în cât ai fi zis că nişte mănăstiri nevăzute vărsaseră comori peste comori în ţară. Livezile erau albastre de „nu mă uită” pătura îmbălsămată de mirosul mărgăritelului; or unde putea să-şi facă loc floricelele, se iveau şi creşteau, aurii ca soarele, roşii ca picăturile de sânge, şi pretutindeni se auzeau cântece de pasări, de ’ţi luau auzul.

Turmele de oi se întorceau dela Dunăre, îndreptându-se spre munţi, ca să ajungă la vârfurile înalte, înainte de-a le apuca căldura cea mare; ciobani tineri mergeau cu capul lor, cu cămăşi albe-cenuşii, cu căciuli de ceafă, cu plete lungi şi fâlfâind, pe umeri, cu dăşagii în care puneau mieluşei osteneţ de drum.

Printre oi mergeau patru până la cinci măgari zbârliti, de le semăna părul a blană şi cari erau încărcăţi cu tot avutul ciobanilor. În jurul turmelor alergau nişte câini ca lupii, cu un păr lăptos şi lung, vânăt cafeniu cu piepturile albe, nişte dobitoace nespuse de cuminti de care se temea or ce vrăjmaş şi mai mult de cât toţi lupii,—şi cei mai credincioşi prieteni ai turmei şi ai ciobanului. La coadă

venea baciul, starostea ciobanilor, căruia îi era încredințată călăuzirea turmelor de oi; partea de dinainte a capului său era rasă, dar la ceafă îi atârnavă până peste umeri cârlionți deși și cărunți. El mergea voios și sprinten, măcar că avea în picioare opinci și cingătoare lată împrejurul mijlocului, dar atât că la obraz era aprins și ochii nu-i mai erau de tot ca murele și ca porumbele; dar deșlepti și pătrunzători tot erau.

Tinerii râdeau și glumeau între ei, de le sclipeau șirurile albe de dinți, și ghicitorile, și cântecele vesele or glumele, sburau de colo până colo, mai cu seamă când întâlneau fete frumoase, care își coborau ulciorul ce le lucea pe umere ca să le dea de băut.

— Ne-ai ieșit cu plin! strigau ei către dârsele; căci e noroc când ieși înaintea cuiva cu ulciorul plin cu apă.

Dar de astă dată se vede că norocul nu vru să le fie priincios, căci răsună deodată strigătul: „Dau Ungurii navală în țară!”

Turmele se opriă, și ciobanii așteptară poze.

— Bucure, strigă baciul către un băiețandru, ai să mănâmi mai întâi turmele la un adăpost prielnic, și pe urmă să pornim la luptă, până ce nu trece vrăjmașii prin strâmtori; că dacă 'i om lăsa să răzbească în câmpii, apoi ne-am topit. Eu mă duc după turma de a trecut înaintea ăstia, ca s'o duc pe drumuri bune spre muntele ăl mai înalt; or găsi ele ce păste p'acolo, că zăpada începe să se topească; dar tu ia-o în spre Argeș prin păduri, și după ce 'ți-ei pune turma la adăpost, du-te la luptă, dar mai nainte nu. Stăpânește-ți nerăbdarea și gândește-te că ai răspundere mare, fătul meu, că te las pentru întâia oară

să păzești turma. Pe băeți să mi-i ții de aproape și să nu te desparți de ei, până ce nu 'i vei fi ascuns bine. Auzi mă? Liniștește-ți sângele ce clocoteste în tine, că tot o să ajungi la vreme la bătălie. Intâi să-ți faci ce ești dator și pe urmă să te duci la petrecere, fatul meu.

Ochii plini de foc ai lui Bucur căutară către munți; era plin de dorință să se ducă unde putea fi de vre-un ajutor, ca unul ce era vestit de cum se urca pe munți și de bine ce cunoștea locurile cele mai primejdioase. Se întoarse spre câmpie oftând, își lungi buzele întristat și își plecă ochii în jos.

— Oile vor să se culce, și mieii nu mai pot umbla, mormăi el.

— Atunci să-i purtați în spinări, grăi baciul cu asprime. Tie ți le-am încredințat și tu ai să răspunzi cu capul de turmă, și de i s'o întâmpla ceva să nu mai dai ochii cu mine.

Era greu, greu de tot, și se pomeni așa odată că nu-și mai iubi oile, și nu se mai uita la câinii care se gudurau pe lângă el. Privi la valea ce strălucea sub razele soarelui, și i se păru nesuferită cu praful, ce-l ardicau oile umblând. Se gândi la locurile cele frumoase, de unde puteai pândi pe dușman. Numai el știa stâncile dezlipite, pe care le puteai prăbuși asupra lor. Da, zău!... da-ar fi el acolo, nici picior de vrăjmaș n'ar intra în țară; îndrăzneț și dibaci ca el nici că mai era altul. Așa gânduri îi treceau prin minte și, de n'ar fi fost câinii să-i păzească, mulți miei s'ar fi pierdut în ziua aceea. Băieții cei mici se duseră să culeagă căpsuni, căci le era tare sete și nu avuseseră încă vreme să prindă milă de oi. Noaptea era caldă și înăbușitoare, și Bucur dormi puțin din pricina

nerăbdării arzătoare, ce îi umplea inima. În somn însă visă că zdrobise pe vrăjmaș. Cum se deșteptă sări în sus și ocoli turma; căinii, când îl văzură, ridicară capetele și își ascuțiră urechile, uitându-se să vadă dacă nu era cumva vre-o neorânduială or vre-o primejdie prin apropiere.

Cum se făcu ziuă porniră înainte spre vale, dar mergeau încet, oile păreau a nu împărtăși pornirea stăpânului lor, ele se gândeau la livezile răcoroase și la iarbă cea bună, și la apele curate, și mult le era dor de ele!

Bucur se ducea mereu înainte. Deodată auzi un râs limpede lângă el și, când dete să ridice ochii, se pomeni în obraz cu un mănunchi de mărgăritărele. Ființa care i-l aruncase sări de o parte repede și, ușoară ca o căprioară, fugi pe câmp. Cămașa îi strălucea de albă ce era, și îi lua ochii, ca și fusta roșie de pe ea și basmaua galbenă de pe cap.

Bucur se deșteptă din visurile sale, și își puse în gând să se ia după și eata de fată și s'o sărute, ca s'o pedepsească.

Până aci umblase alene; acum nu mai vru să știe de căldură or de soare, nici de învălmășeala luptei, nici de turmă, și fugi ca o săgeată după ea, dar de geaba, căci fata apucase să se depărteze bine, că era iute de picioare. Apucă de intră în pădure; basmaua cea galbenă îi lucea printre crăci, când se strecurau razele fugarnice ale soarelui printre frunze și cădeau asupra ei. Flăcăul n'apucă s'o ajungă și iar o pierdu din ochi, ca și cum ar fi înghițit-o vr-un copac. Căută încoace și încolo printre trunchiuri de copaci uriași, sări peste cei culcați la pământ, se repezi printre ierburile cele înalte și rupse rădă-

cinile sălbatice, care îl apucau de picioare. Intră tot mai afund în pădure; atunci auzi râzând la spatele lui, și când se uită înapoi, inima nu îi mai bătu. În viața lui nu mai văzuse așa minune. Basmăua galbenă alunecase de pe capul fetei pe umeri de fugă și îi descoperise mulțimea de păr negru ca pana corbului și creșt în care era prinsă lângă urechia-i micuță o garoafă mare roșie ca focul, roșie ca buzele ei, printre care i se zăreau dințișorii albi.

Dar mai uimitor de cât or ce, era ovalul fără cusur de frumos al capului, erau ochii minunați, care semănau cu mareă înăinte de a începe furtuna. D'asupra lor se arcuiău sprâncenele, parcă erau trase cu condeiul, și genele ei lungi și negre se ardicau și se lăsau în jos, punând umbre adânci ochilor și umbrind până și obrazul fraged și oacheș care, de fugă ce dăduse, lucea ca o piersică. Sânul îi era plin cu căpșuni, brâul îi era împodobit cu flori și în mână ținea un urcior zmlțuit cu verde.

În iarba fragedă, îi luceau piciorușele ce ieșeau de sub cămașe, pulpa zveltă, și oscioarele cele subțirele, care toate desluseau înlesnirea ei la fugă. Lui Bucur îi veni ameteală când o văzu, și o clipă își uită răsbunarea și sta sfios înaintea fetei, care și ea se uită la el roșindu-se, făcând gropițe mari în obrași și în bărbie. Părea că și dansa își uitase vioiciunea și răutatea; genele i se coborau în jos, și apucă sfioasă un colț al basm-lei între dinți. Acesta îl făcu pe bărbat să capete iar îndrăzneală.

— Știi ce, îi zise el, ție îți trebuie pedeapsă și am să te sărut și să-ți mănânc căpșunile din sân!

Și se repezi la ea și-i coprinse mijlocul sub-
Știre. Ea însă se zmulse din brațele lui, se
întoarse și se afundă mai adânc în pădure.
Începu o vânătoare cumsecade printre cră-
cile și peste crăcile de copaci. Sângele în-
cepu să fiarbă în flăcău și fața fugea că de
o primejdie necunoscută. De odată dete un țipăt
mic și căzu jos. El o ajunse într'o clipă. Ii
intrase un măracine în picior, și plângea
ca un copil. Ii luă piciorul pe genuchi ușor
și cu băgare de seamă, cum era învățat să facă
cu oile, prinse țeapa cu îndemânare și o scoase
afară. O duru tare și el îi mângâie piciorușul,
căută niște frunze late, i-l înfășură, și zise:
— Acum ai să căutăm un izvor, ca să ți-l
răcorești.

— Știu eu un izvor minunat, mai departe în
pădure, dar nu pot umbla.

— Ai că te duc eu.

Și o luă în brațe. Și fură flăcăul depe buzele
supuse ale copilei sărutatul cu care o amenin-
țase, și sărută lacrimile cele din urmă din
genele cele lungi și îi luă căpșunile din sân.
Dar cine era de vină?.. Ea. De ce căzuse și
plânse? Iși pierduse toată bărbăția din pri-
cina durerii ce îndurase și se lipi de el, având
trebuință de mângâiere.

În sfârșit izvorul se auzea șoptind. Flăcăul o
așază pe margine, între mărgăritărelele mi-
rositoare, pe mușchi moale, udă frunzele și
îi răcori piciorul, care o dureau.

Nu trecu mult și se lumineă iarăș fața fru-
moasă a fetei și ochii ei mari cătară spre el
cu drag, când îi duse la gură urciorul cu apă
limpede și rece ca ghiața. După ce își potoli
setea, simți că i-e foame; în dăsașaga lui de
cioban avea mămăligă destulă și căpșuni creș-
teau peste tot cu îmbelșugare; n'avea de cât

să întindă mâna. În vremea aceasta se înserase, ba chiar se înoptase; Bucur își uitase de turmă. El se gândea numai la Ileană și se lăsa să-l coprindă cu brațele ei mângăitoare—că Ileana o chema pe fată.

— Ileana Consinzeana, minune! florilor! zise el fermecat, eu fericitul de mine am găsit-o, e a mea.

Era o noapte minunată, de Mai; cele două inimi omenesti tinere gustau toată fericirea de pe pământ, nevăzuți de nimeni, afară de privighetori, dar și ele se gândeau numai la dragostea lor și ciripeau între ele, de parcă le sărea inima de încântare.

Dar când se uită luna în jos printre frunzișul copacilor, și când începură să cânte ciocârlile și mierlele, atunci cugetă și Bucur la oi.

— Niciodată nu mi s'a întâmplat să-mi părăsesc turma noaptea, zise el. Și fruntea i se întunecă.

— Ai cu mine s'o căutăm, spuse Ileana.

— Cu tine? întrebă Bucur; dar poți tu să umbli? Și nu trebuie să te întorci acasă?

— Eu n'am casă, n'am pe nimeni pe lume, numai pe tine te am, și unde te-i duce tu, acolo merg și eu, și de umblat pot umbla, nu 'mi-ai vindecat tu piciorul?

— Trebuie să se fi dus departe turma mea; și trebuie să ne întoarcem, căci prin pădure nu știu nici un drum.

Bucur oftă și se gândi la vorbele bătrânului, și cugetul începu a-l mustra.

Porniră repede prin pădure, și li se părea că nu se mai sfârșește în ziua aceea, căci cu jocul lor nu băgaseră de seamă cât de adânc se afundaseră într'însa. Când dădură în sfârșit

de câmp deschis, nu găsiră nici urmă de oi măcar.

Amuțiră amândoi și se uitară unul în ochii altuia, ca niște copii speriați. Pe urmă o luară repede în spre o câmpie, unde bănuiau că trebuie să fie oile. Acolo se întâlniră cu niște oameni fugari, care își duceau pușinul avut la loc sigur.

— Vin Ungurii! le strigară ei

— Doamne Dumnezeule, zise Bucur, eu nu i-aș fi lăsat să intre în țară. Și se uită cu necaz la Ileana, care îl făcuse să-și uite de datorie și-l făcuse să piardă gloria la care năzuia.

— Tu ești de vină, roști el.

Parcă îi venea s'o bată. Ea însă se agăță de el și glăsui:

— Nu mai crede tot ce poveștește lumea. De frică ce le e, văd peste tot numai vrăjmaș. Când vom fi găsit oițele tale, atunci rămân cu să le păzesc, iar tu te duci la oasăte.

Fața lui se însenină iarăș puțin, când auzi cuvintele acestea, care erau ușor de zis, dar de împlinit greu. Era o căldură mare și Ileana, cu piciorul bolnav, abia putea să înainteze, dar nu zise nimic, ca să nu'l supere pe Bucur: în sine se gândea cât de bun ar fi fost pârâu, ca să-și mai răcorească piciorul. Atunci luci ceva albastru pe marea de verdeată și se auziră hohote de râs. Pasimite o teată de băieți și de fete petreceau aruncându-se unul pe altul într'o gărlă; pe cei cari se împotriveau îl aruncau cu sila. Aceasta este petrecerea de căpetenie în ziua de două mai. Ileana se apropie de mal, se puse jos lângă o fată, care tocmai își storcea cămașa și fustișoara, din care curgea apa șiroi, și-și vârî picioarele în apa răcoritoare. Atunci veni un băiat pe la spate și

îi dădu un îorânci în apă; toată ceata începu să râdă vesel, dar Bucur, a cărui mânie nu se poate descrie, se repezi la băiat, îl asvîrli în apă, și se puse cu genunchii pe el, de era mai-mai să-l înăbușe.

O fetișoară semeață văzu că se prea întrecea cu gluma, se repezi la Bucur pe neașteptate, îi dădu brânoi în apă și 'l ținu cu capul înăuntru. Se stârni un răs grozav, ce atât îl întărată, în cât de bună seamă s'ar fi luat la ceartă cu toți flăcăii, dacă Ileana nu 'l trăgea încolo, și nu'i striga: „Astăzi nu e vreme de joc, vin Ungurii”.

Deodată tăcu toată ceata, și glumele încetară, dar Bucur și Ileana ajunseseră departe: vestmintele li se uscaseră; în România, în zilele lui, mai nu stă omul multă vreme ud, chiar dacă ar fi curs apa șiroaie de pe el. Săldatul fără voie îi răcorise și întărise, dar îi și inflămânzise, și în dăsaga lui Bucur nu mai erau multe merinde, doar nișele floricele de porumb prăjit pe foc, până ce crapă boabele pocnind încet de le iese afară miézul alb ca zăpada. Se uitară să vadă urme de oi și dădură peste urme de tot soiul, de vite, de boi, bivoli, de porci, de oi, căci avutul Românilor pe vremea aceea era numai în vite, de oarece casa și pământul erau în veci prada jafului și pustiirilor.

Dela apus Ungurii, dela miază-noapte Polonii, dela răsărit Cazații și Tătarii, dela miazăzi Turcii, căutau să subjuge țara și făceau de nici un colț nu era sigur, și de aceea se grăbea fiecare să-și ascundă avutul, în pădurile cele mai întinse și mai dese.

Se înțelege că nimeni nu știu spune ceva de turma lui Bucur în mulțimea cea mare de turme. Se înoptase și ei tot mergeau înainte.

până ce Ileana căzu pe marginea drumului oftând. Bucur se muștră în sine că o silise prea mult la mers. Se așeză lângă ea, îi luă capul și îl rezemă de picior: ea zâmbi ușor și ațipi. Pe el nu l' prinse somnul de fel; își bătu mult capul, i se părea că și vede turma rătăcită și împrăștiată, pe el se vedea supus rușinii vecinice, fără adăpost și fără pâine, nefiind în stare să și hrănească aleasa inimii.

Era o noapte caldă și departe fulgera mereu. Dimineața cerul era plin de nori negri, amenințatori. Cele d'întâi picături de ploaie grele deșteptară pe Ileana, care se sculă repede, se plânse că a dormit prea mult, și zise că poate lesne să umble, mai cu seamă pe-acolo, prin iarba verde. Atunci trăzni aproape de tot de ei.

Amândoi începură să facă la cruci mereu și să se roage la maica Demnului și la toți sfinții. Nu se uitau la ploaia ce turna cu găleata pe ei, pe când fulger peste fulger brăzda cerul, și trăznet după trăznet urma. Un pom fu trăznit mai dinaintea ochilor lor și făcut pulbere până la rădăcină. Ploaia cea mare stinse flacăra ce începuse a se ridica în sus, înecă câmpie și drum și liveze. Ileana simțea că i face bine noroiul cel adânc și moale, prin care mergea, și care îi vindeca piciorul mai bine ca orice; iar de frica fulgerelor se agăța tremurând de Bucur, și și ascundea obrazul la pieptul lui.

Bucur se gândea ce-or fi făcând oile lui pe așa vreme. Se gândea că poate jumătate turma fusese trăznită și băeții or fi fugit, cătând să și păzească pielea. Din fericire furtuna, chiar cea mai tare, nu ține veșnic și lasă după ea bieților călători răcoare în aer și la picioare.

Dar e rău când nu știi încotro s'o apuci, și de oare ce acum începea să însereze, ei se gândiră și parcă aveau o greutate pe inimi. Trebuiră să se întoarcă iar în pădure, subț un brad uriaș, unde locul rămăsese uscat, căci ploaia nu putuse răzbi, și unde puteau găsi căpșuni ca să-și astâmpere foamea, ce începuse să le slăbească puterile, și deci să le facă drumul mai anevoios. Nici ziua a treia nu avură nici un folos.

Seara ajunseră la Dâmbovița.

Bucur se puse jos pe o piatră și plânse. Se simți părăsit de Dumnezeu și pedepsit mui presus de ce putea el îndura.

Dar când bărbatul slăbește, dragostea dă femeii puteri uimitoare.

Ea îi povesti cum s'a mai întâmplat, și altora de 'și-au pierdut turmele și le-au găsit, și cum, la urma urmelor, de-ar fi ea în locul lui, ar intra la alt stăpân și ar păzi chiar porcii, ceiace pentru un cioban e înjosire mare, dar ea ar păzi și porcii, numai să rămâe lângă el. În sfârșit îi spuse că se duce să se scalde în râul cel frumos, către care se și coborî. Dar mai înainte de a se dezbrăca, chemă pe Bucur și îi arătă un mieluşel, care zăcea lângă apă trăgându-și sufletul.

Ea îl luă în brațe și îl duse în sus pe mal:

— Unde e unul, trebuie să fie mai mulți, zise.

— Dar de unde știi, că e al meu?

— N'ai nici un semn după care să-l cunoști?

— Ba da, dar vezi că e noapte.

— Atunci să așteptăm până la ziuă. Poate o putea să scape.

Îl luă ușor în brațe și îl duse până la marginea apei, îi ținu piciorușele în apă cu mâinile, îi duse apă la gura ce îi ardea. Sărăcuțul

parcă își veni în fire o clipă, pe urmă se întinse odată, și muri.

Îl puse jos cu mare îngrijire și se scaldă de se răeori, lucru ce-i făcu mult bine. Sili pe Bucur să se scalde și el. Dânsul se rușină, că avusese slăbiciunea de plânse și adormi puțin. Când se făcu ziuă, se uitară la miel și Bucur îl recunoscă; atunci dete un țipet de bucurie. Apucară pe Dâmbovița în jos și mai găsiră mai mulți miei morți, tot cu semnul lui. Pe cei cari mai suflau, Bucur îi puse în dăsași și Ileana luă unul pe umeri.

Astfel, mergând, ajunseră într-o pădure adâncă și mare de mai multe poștii și deasă de nu puteai pătrunde în ea. Dar ei merseră tot de-a lungul Dâmboviței, ca să nu-și piardă drumul. Deodată auziră lătrături de câini, și patru câini mari se repeziră la ei, și cum îi văzură începură a sări împrejurul lui Bucur, a se gudură, a da din coadă, a-l linge de nu mai putea nici să se apere. Pe urmă mirosiră pe Ileana, se bucurară. Se vede că le plăcuse.

După aceia eșiră la iveală băeții, cam cu frică. Li se vedea pe față îngrijorarea, ca nu cumva să-i prindă cu vreo greșală și să se pomenească cu Doamne ajută. Dar ce erau să facă? Se speriaseră și ei când auziseră strigătul: „Vin Ungurii!” și atunci li s'a părut că n'au să poată fugi destul de iute și de departe; pierduseră în adevăr multe oi pe drum și le fusese cu atât mai frică, cu cât gândiseră că pe Bucur îl prinseseră și îl omorâseră, sau îl trăznise de sus furtuna. Bucur ascultă și nu zise nici o vorbă. Nici că putea vorbi, când își văzu oile, care se strânseseră împrejurul lui zbierând.

Băeții dădură lapte și caș Ileanei, și aprin-

seră iute focul, puseră căldarea pe crăcane și făcură mămăligă, învărtind'o cu un făcăleț curat, până ce se întări ca un cozonac, o răsturnară pe o foaie verde, și o mâncară cu plăcere, rupând fiecare, pe rând, câte o bucățică, cu multă bună-cuvință și cumpătare.

— Bucure, zise Ileana, gândul tău e la armată. Intoarce-te în munți, eu rămân acilea în pădure cu oile, până te-i întoarce.

El se învoi cu recunoștiință și plecă iar numai decât. Află însă curând, spre amara-i dezamăgire, că Ungurii fuseseră bătuți, respinși, că le aruncase în strâmtori toate stâncile pe capete, tocmai cum se gândea el, să facă, și că au fost puși pe fugă înapoi de unde veniseră. Scârbit de toate acum, și, cum se întâmplă totdeauna că un suflet copilăresc caută să-și verse focul asupra cui-va, se plânse tot lungul drumului de Ileana, care zicea că fusese toată vina nenorocirii lui. Nu mai putea să o iubească niciodată și vrea să-i spuie să plece dela el și să se ducă de unde venia, când se oprise pe marginea drumului și-i aruncase flori în obraz. Și pe urmă cine știe dacă era fată cinstită? Vrea să se scape de dânsa și să n'o mai vadă niciodată. Cu aceste hotărâri în cap, trecu încet prin pădurea de alungul Dâmboviței. Nu se bucură de loc când își auzi oile și când îi săriră câinii înainte; nimic nu 'i mai făcea plăcere în ziua frumoasă de Mai. Dar când își ridică ochii, o văzu ivindu-se înaintea lui nespus de frumoasă și privindu-l cu sfială, fără să zică un cuvânt.

— N'au mai avut ei nevoie de mine! Nimeni n'are nevoie de mine acum, spuse el. Și tu ești de vină.

— Atunci să plec, zise dânsa; știu eu bine, că nu ți mai sunt dragă, plec îndată.

Atunci simți el cât de singur și de nenorocit are să rămâe pe toată viața: turma, și-o pierduse, în nici o bătaie nu se luptase și acum era să gonească și pe fata care îl iubea!

— Ce ți mai trece acum prin minte, zise el, fără să se uite la ea; poate tu nu mă mai iubești.

— Eu? Bucure, eu nu te iubesc?... Știi tu bine că nu spui drept. Dar pentru că eu am fost de vină că ești acum nenorocit, ia uite-te ce-am făcut! Și arată o cruce, făcută, din trei bucăți de piatră, cu ajutorul băeților.

— Dar cum ai făcut-o?

— Am pus măgărușii de ne-a târît pietrele, pe urmă le-am cioplit nițel, după aia am pus trunchii de copaci bătrâni unii peste alții și am făcut un fel de schele, pe care am ridicat pietrele ale mai grele.

— Așa fată ești tu! strigă Bucur, și eu vream să te las. Spune-mi ce-aș putea să fac, să mi răscumpăr păcatul, să îndreptez nedreptatea ce era să săvârșesc?

— Pune o învelitoare peste crucea mea și ziduri prin prejur, ca să fie ca o biserică.

Bucur nu așteptă să i mai zică Ileana încă odată, și zidi cum putu el o bisericuță. Dar când se mai îmbogăți și fu fericit cu Ileana lui, zidi o bisericuță chiar frumoasă pe acelaș loc, și bisericuța se mai vede și astăzi și se chiamă biserica lui Bucur; turla îi e mică, și peste turlă are un acoperiș, ce seamănă cu o ciupercă de pădure, iar în jurul bisericii s'au clădit case, care s'au tot înmulțit; și s'au clădit încet, încet încă trei sute de bi-

serici, astfel, în cât pădurea a pierit și în locul ei s'a ridicat un oraș mare, căruia îi zice București după numele lui Bucur cio-banul, care își duse mereu copii în bisericuță și le istorisi, cum bunul Dumnezeu 'i-a trimes pe mama lor, în loc să'l fi pedepsit, cum ar fi crezut el, și cum nu trebuie niciodată să înce-teze de a'i mulțumi Lui pentru fiece ceas vesel și liniștit al vieții.

NEAGA

„Hai, hai!” răsuna îngrozitor, adânc, sub pământ, prin întunecimea bolții nemăsurat de înaltă.

În sus porneau fără zgomot coșuri cu bolovanii de sare printr'o gaură pe unde, departe ca o stea, lucea roșiatic lumina zilei, și se cobora printr'o altă gaură în jos alt coș gol, ce cădea pe sarea cenușie cu un zgomot înăbușit.

Oameni cu cămăși de pânză cenușie, cu brâuri și pantaloni de piele, cu opinci, cu curele, stăteau grămadă și strigau melancolicul „hai, hai!” când isprăveau de încărcat câte un coș. Când se mișcau, se auzeau zăngănituri de fiare, căci în jurul picioarelor lor, mai jos de genuchi, aveau cercuri de fier, de care erau legate lanțurile, cari nu'i lasă să umble în voie.

Mai încolo stăteau la rând alți oameni cu ciocane în mâni și loveau măsurat bolovanii de sare, care se prăvăleau asurzitor.

Pe urmă băgau pene în bolovanul căzut și doi or trei inși dădeau cu câte o piatră rotundă, mare de tot, în pene, până îl spărgea,

și fiecare lovitură răsuna ca tunetul prin bolta cea mare. Dinaintea fiecărui om se afla jos pe pământ o lampă mică de tinichea, plină cu seu, în care un fitil mic lumina numai locul unde trebuia să cadă ciocanul, și răspândea o lumină tremurătoare peste obrazyele galbene, întunecate, ale oamenilor. În cap aveau căciuli, dar părul nu le fâlfâia până peste umeri, cum îl au de obicei țărani români, ci erau rași. Acestea sunt ochelii României, în care sunt trimiși toți criminalii cei mari, care în alte țări sunt decapitați sau spânzurați.

În timpul, despre care istorisesc, ochelii nu vedeau niciodată lumina zilei; dormeau acolo unde lucrau, pe sare, până ce mureau. Multe dintre galeriile lungi, înalte numai cât un om, duc în afară și dela capătul lor se vede înăuntrul ca în infernul lui Dante. Fără să vrei, trebuie să strigi: „Lasciate ogni speranza voi ch'entrate”, (voi cari intrați aci, nu mai nădăduiți). Și cu toată dreptatea, căci desnădăduiți umblă criminalii, galbeni la față, furisându-se încoace și încolo, târându-și lanțurile.

Intr'o zi, un om bătrân sta cam la o parte rezemat în ciocan și se odihnea. Își aruncase pe umeri mantaua de lână cenușie și se uita țintă în jos la lumina mică, păcătoasă dela picioarele lui, tremurătoare, ca o viață ce se stinge. Pe dinaintea lui treceau oameni, cari purtau tot astfel de lumini mici pe cap și îi spuneau ceva, ce el părea că nu aude. Fața lui, barba, mantaua, cămașa, toate păreau a se fi făcut galbene cenușii ca sarea. Oftă. Deodată se făcu o mișcare în galerie, lumini se iveau și piereau, și în zare se înclină o figură frumoasă de tânăr, care înțeleni când dădu cu ochii de noaptea ce i se întindea sub picioare și d'asupra capului. Tânărul era

însoțit de doi soldați. Dinaintea celeilalte galerii, el făcu o încercare desnădăjduită de a se azvârli jos, dar îl prinseră și îl împiedicară.

Multe priviri din adâncime se îndreptară către el și multora îi se ivi în minte ceasul, când se coborâseră și ei pentru întâia oară pe acelaș drum, ce așa de greu îl mai faci înapoi. În sfârșit, tânărul intra în bolta cea mare, își plimbă căutătura desnădăjduită de jur împrejur și se aruncă la pământ, nu departe de bătrânul care sta nemișcat și se uita cum se zvârcolea tânărul de nebunește.

— Nu pot, striga el, nu pot trăi aici fără lumină! În viziuna asta de omorători m'au aruncat pe mine? În noaptea vecinică? Nu pot!

Intinse mâinile în jurul său, pe urmă se ridică în sus și trase, de lanțul, cu care îi erau legate picioarele.

— Încătușat ca o fiară sălbatecă în noapte și întuneric!... Dați-mi drumul, striga el. Lăsați-mă să ies, nu pot trăi aici!

Atunci văzu pe bătrânul, care sta lângă el și se uita în tăcere, cu milă, rezemat de ciocan.

— Ah! strigă el, și se aruncă în genuchi, fieți milă de mine! Ia ciocanul și dă-mi una în cap, de mă omoară!

— Nu mi-e îngăduit să te omor, zise bătrânul posomorât.

— Dar eu vreau să mor!

Tânărul se ridică și vru să se dea cu capul de un stâlp de sare, dar bătrânul îl ținu.

— Dar nu ești pe veci aici, zise unul. /

Tânărul râse ca un nebun.

— Cincisprezece ani, sunt ca și vecia!

— Eu sunt osândit optsprezece.

— Eu douăzeci și patru.

— Eu sunt osândit pe viață.

Tânărul se uită sălbatic și speriat.

— Cine știe ce ați fi făcut! zise el, în sfârșit. Dar eu nu sunt om rău, eu am apărât nevinovăția!

Unul râse.

— A! va să zică dragostea te-a adus aici?... Am cam bănuț eu, cum te-am văzut.

— Drăguța ți-ai omorât-o, or pe altădată? întrebă unul cu familiaritate.

Tânărul se dete înapoi.

— N'am să vă dau socoteală vouă!

Atunci bătrânul îi puse mâna pe umăr:

— Sunt aici de șaisprezece ani și n'am fost nici eu om rău, nici necinstit și de ce-am făcut răspund și astăzi înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor!

— Ce-ai făcut?

— Eram la un stăpân aspru și rău și avusem multă răbdare cu dânsul, cu toate că ne făcea să ne blestemăm viața într'una.

Dar într'o zi se înrăi din cale afară. A pus de a biciuit pe soră-mea de față cu mine, până ce a lăsat-o moartă. N'am mai putut îndura. Ne-am unit șase-șapte țărani, și am tras la sorți care să-l împușce, și sorțul a căzut pe mine. Se dusesese la oraș și era să se întoarcă printr'o pădure. Il pândi de după un copac și-l culcai la pământ. A strigat numai: „Doamne sfinte!” Și m'am bucurat că am văzut, că tot a simțit durerea morții! Și când furăm înaintea judecății și ne spuse judecătorul, că făptuitorul, tot o să se afle odată și-odată, ieșii în față și zisei:

— „Eu sunt omorătorul!” Și pentru omor cu precugetare am venit acilea, pe viață, după lege!

Tânărul se uită țintă în obrazul povestito-

rului; ai fi gândit că'i soarbe cuvintele. În jurul, amândorora se făcu un cerc de oameni, luminat numai de lămpile cele mici, pe care le purtau pe cap doi dintr'înșii și care le lăsa obrazul mai mult în întuneric. Vocea bătrânului răsuna monotonă, fără intonații, parcă ce spunea nu'l mai atingea. Din adâncime urca neîncetat tristul: „Hai!” și printre toate se auzea zgomotul bolovanilor și al ciocanelor. Ici și colo pe zid, pe unde aluneca o licărire de lumină, strălucea umezeala. Tânărul, schimba fețe-fețe, ceilalți erau galbeni ca niște umbre ale iadului.

— Nici eu, zise el, în sfârșit — și oftă adânc — nici eu nu sunt vre-un ticălos. Eram la horă într'o Duminecă; noi flăcăii ne prinseserăm în horă și jucam, și ne uitam cu coada ochiului la fetele care stăteau prin prejur pe o pajiște, cu flori în păr, ca să vedem care se mai prinde în horă. Eu mă uitam la Neaga.

— Neaga? întrebă bătrânul.

— Așa îi zice: ...Și când mă uitam eu la ea, ea vine și se așează între mine și un flăcău din sat; ăla îi dă brânci încolo și îi zice:

— Cu fata ocașului nu joc eu!

Eu nu mai văzui cu ochii de mânie, îmi zmulsei cuțitul dela brâu și i'l împlântai în piept, de'l omorâi. Nu vrusesem să'l omor, că mă speriai și eu când îl văzui zăcând nemîșcat, și Neaga strigă:

— Doamne, ce-ai făcut? S'a isprăvit acum cu noi! Și plânse și se jeli și nu se mai mângâie cu nici un preț. Știa ea biet de ce... Căci se și sfârșise. „Sandule! zise ea, Sandule! Mie 'mi-a fost soarta să fiu nenorocită, la ce mă mai iubiși?...”.

— A cui fată era? întrebă bătrânul.

— Nu ştiu, că nu vorbea niciodată de tatsău, era la ocnă de mult şi nu'i ştiu numele. O fi aici şi el!

— O fi, zise bătrânul încet. Şi urmă: „Frumoasă-i Neaga?

— Oh! strigă Sandu; — şi ochii îi străluciră prin întuneric, — e aşa de frumoasă, în cât se ţine soarele după ea, ca s'o vadă. Are nişte ochi aşa de mari şi aşa de plini de jale, de parcă ar fi ochi de căprioară când o atinge de moarte glonţul vânătorului; părul îi e ca penele corbilor, şi buzele rumene ca mărgeanul, iar dinţii albi ca laptele, şi trupul aşa de mlădios, în cât parcă ar fi trasă printr'un inel; şi când umblă legănându-se aşa niţel, parc'ar fi o împărăteasă, urciorul de pe capul ei, parc'ar fi o coroană, şi când dă cui-va de băut, îi face apa bine cum îi face pământului roua dintâi după uscăciune. Când râde, trebuie să râzi cu ea, dar nu râde des şi de acum n'o să mai râdă niciodată.

Flăcăul îşi şterse cu mâneca picăturile calde de lacrimi, care îi curgeau din ochi. Pe urmă bătu din picior, de îi zângăni lanţul. Atunci îşi aduse aminte unde era, se uită la picioare, şi era cât p'aci să'l doboare iar deznădejdea, dacă nu'l întreba bătrânul:

— Multe ocări o fi îndurată biată Neaga din pricina lui tată-său?

— Mai bine să n'ai copii, când e să ajungi în ocnă, zise Sandu.

Şi se uită înainte-i, dus pe gânduri.

Atunci veni un păzitor, îi dăde un ciocan, o lampă, şi îi porunci să meargă cu el la nişte bolovani de sare, unde mai erau o mulţime de necunoscuţi, cari se uitau la el cu nepăsare. Ridică ciocanul şi începu să dea în sare ca

ceilalți, când deodată se făcu lumină în ocnă. Sute și sute de lumânări se aprinseră, căci era vorba să vie Domnul cel nou al țării. Se făcu o mișcare mare printre ocnași, mișcare plină de așteptare, de nădejde, de frică, — pe care 'l-o ierta? Căruia 'i-o da drumul?

Se vede că umbrele tot mai aveau sânge prin vine. În sfârșit intră Domnul, cu tânărul și frumoasa-i Doamnă îmbrăcată cu manta lungă și cu vâl alb. Vorbi cu ea încet, căci tremura ușor și se uita în jurul ei cu ochi speriați. Curând ochii ei se umplură de lacrimi, când îi înconjurară toate ființele cu fețele galbene și le căzură în genuchi câți-va, împreunându-și mâinile cu gesturi mute, alții rugându-se tare să le dea iertare și libertate. Tremura din tot trupul, dar dulcele-i zâmbet trecu ca o salutare cerească, așa ca o suflare a libertății primării. Coborâse întristată sutele de trepte.

— Și oamenii ăștia nu mai ies niciodată la lumină? întrebă.

Ea vedea colo numai niște oameni nenorociți și se ruga încet de soțul ei să-i ierte. „Dacă ar fi după tine, zise el zâmbind, atunci s'ar deschide toate închisorile, n'ar mai fi lanțuri... Dacă n'ar mai fi nici criminali, bine-ar fi, dar...”

Vizita domnească se isprăvisc; repede se stinseră lumânările, și ocna se cufundă iar în noapte adâncă și desnădejde. Dar iată că intră un funcționar, cheamă pe ocnași în jurul său și le spuse: unuia că pe deapănă pe viață i se schimbaseră în douăzeci și cinci de ani, altuia dela douăzeci și cinci de ani 'i-o scăzuse la douăzeci; altuia îi lăsase numai zece, altuia iar numai șapte, astfel că fiecăruia i se făcu o pârlicică de mângâiere. La patru inși le căzură lanțurile de tot.

— Ion, Stan, Tănase, Vlad, voi sunteți iertați! Tăcuți și serioși ascultară cei patru inși cuvântul de liberare.

Bătrânul de adineauri se duse la Sandu:

— M'a iertat, zise el. Mă chiamă Vlad și mă duc la Neaga, căci eu sunt tatăl ei!

— Dumneata ești tatăl ei! Atunci spune-i — spune-i... nu, nu'i mai spune că m'ai văzut! Poate că nu știe unde sunt! Las-o să mă uile, că eu am murit!

— Eu am scăpat, și ai să scapi și tu, grăi bătrânul. Sandu se uită la el:

— Da, când oi îmbătrâni și când Neaga mă va fi uitat de mult.

— Dacă'i din sângele meu, nu uită. Rămâi cu bine și nu te lăsa pradă desnădejdiei.

Cei patru liberați se îndreptară spre ieșire și pieriră repede în întunecime din fața privirilor pizmașe, care îi urmăreau.

În sat, d'asupra iadului grozav, era număi lumină și soare; cununi și ghirlande imbeau casele și stradele pitorești. Colo în mijlocul horei care se tot mărea, se auzeau viorile, cobzele, țimbalele lăutarilor. Țigani, cari nu mai aveau o clipă de odihnă; printre ele se auzea fluieratul ascuțit al naiului, și răsună bătaia din picioare a flăcăilor, ale căror cămăși albe, ca pomii înfloriți și bogat cusute, luceau peste pantalonii albi. Pălăriile lor erau pline cu flori; la cingători le atârnavă basmale cusute cu culori, și ei strigau și chefuiau și săreau, pe când fetele, pe care le țineau de mâini, jucau cât se poate de frumos și de liniștit, parcă alunecau peste iarbă, fără să își miște picioarele. Și cămășile și fustele lor erau bogat cusute cu roșu și negru și scilipeau de fluturi aurii. Coadele le erau împletite cu flori, și nevestele, care erau îmbrobodite cu

marama lungi subțiri, aveau cel puțin o "garoafă la ureche. Femeile române sunt foarte îndemânatece la cusut și la țesut, și horele lor sunt de o frumusețe rară. Uneori se auzeau strigătele jucătorilor, cari duceau hora, și că-rora ceilalți le răspundeau, ori țiganul își cânta vioarii, plimbându-se prin mijlocul horii, parcă urma și el jocul, ca să-l întărească mai mult. Cântăreții erau neobosiți și, când isprăveau cu hora, începeau chindia, brâul, ca la brează, sultănica și cum le mai zice la toate jocurile lor frumoase. Jucătorii înfierbântați se du-ceau și veneau dela puț, ca să-și mai șteargă gura, și din pridvorul unei case, pe care erau atâr-nate coroane, priveau Domnul și Doamna cu gazda lor. În amestecătura aceea de toate cu-lorile, Doamnei nu-i pierise încă din ochi în-tristarea adâncă, ce o cuprinsese când văzuse oca.

În sfârșit hora se sparse, și în mijlocul ei fură aduși cei patru ocnași, cari veneau să mulțumească Domnului că îi iertase.

Bieții oameni, galbeni, parcă ieșeau din mor-mânt, așa erau de streini în lumea cea ve-selă, așa erau de serioși. Unul sta nemișcat și și întorcea capul după sunet, orbise. Doamna făcu daruri oamenilor și îi întreabă cu glas blând, dacă aveau mult până acasă.

— Numai așa de puțini ai iertat? întreabă ea încet pe soțul său.

— Altădată mai iert și pe alții, răspunse el tot încet.

Domnul purta un vestmânt lung de mă-tase și mijlocul îi era încins cu un șal minu-nat; pe cap avea ișlic, adică o căciulă mare de blană. Barba lui bine îngrijită îi acoperea pieptul. Era măreț la umblet și zâmbea rar.

Doamna avea pe ea o mană lungă de mă-

tase verde, cusută cu aur și cu samur pe margine; de-asupra cădea un văl de mătase subțire ca țesătura de păianjin. În palatul ei avea femei, care torceau și țeseau foarte frumos și chiar țisăturile de lână erau foarte subțiri și nu se stricau lesne. Ea admiră cămășile țarancelor și sălbele de aur dela gâtul lor, și dăruia multora bani noi, să-și facă salbe.

Când se mai răcori spre seară, veniră trăsuri cu câte opt cai și chiar doisprezece cai înaintași; pentru fiecare patru cai era câte un surugiu, cu mintean bogat cusut și cu mâneci albe; ce fâlfâiau, cu brâuri late și cu panglici lungi la pălării. Invârtiră bicele lungi pe deasupra capetelor și plecară în goana mare, pleznind și strigând. Curând toate pieriră în nori de praf.

Departe de ocnă era un sat frumos de munte, înfundat în arșița soarelui, ce apunea. Un om sta singur pe deal, rezemat în toiag, și se uita în vale, căuta parcă printre stâlpii prispeilor fiecărei case vre-o ființă cunoscută. Dar nu se întorsese încă nimeni dela câmp. Nu auzi mult și se auziră departe clopotele vacilor, și fetele și băieții veneau singuri sau câte mai mulți, vorbind și râzând, pe urmă veneau femeile torcând și cu copii în brațe, pe cap și la spinare. Bărbații veneau mai încet, cu unelte grele pe umeri, și fumau.

Peste puțin, fumuri subțiri, albastre, ieșiră din coșurile caselor: femeile pregăteau demânarea de seara, pe când bărbații mai stau prin prejur de prispe și vorbeau. Pe urmă ieșiră de prin case fetele, cu urcioare colorate și cu donițe pe umere, și se duseră să scoată apă dela puț. Flăcăii se apropiau și se rugau să le dea și lor câte o înghitură, și

pe ici pe colo le strecura câte o glumă. Nebăgat în seamă de nimeni sta mereu nemișcat o-mul de pe deal și se uita spre sat.

— Veniți încoace! strigă una din fete. Văzui ceva în apă.

Și se uită în puț, răzând cu șiretenie.

— L'am văzut deslușit de tot; acumă știu pe cine am să iau de bărbat.

Toate voiau să vadă și se împingeau unele pe altele și zâmbeau; căci se zice că, dacă te uiți mult în apă, ți se ivește cel pe care ai să'l iei de bărbat peste an.

Pe când râdeau ele, dintr'o casă mai de pe deal ieși o fată de o frumusețe rară, cu niște ochi mari, plini de-o întristare nespus de adâncă. Coadele'i negre luceau, și niște garoafe împletite în ele le făceau să pară și mai negre.

Făcu o mișcare, parcă ar fi vrut să se întoarcă înapoi să intre în casă, când văzu fetele la puț, dar un glas răstit din năuntru îi porunci ceva; ea rămase nehotărâtă, cu urciorul în mână. Cum ieși o și băgară de seamă, și bătrânul de pe deal, și fetele dela puț, care șoptiră ceva, uitându-se la ea.

Fata se roși, și urciorul îi tremură puțin în mână. Pe urmă făcu câțiva pași hotărâți în spre puț.

Într-o clipă o împresurară toate: „Ei, da galbenă ești, Neago! Tăcută ești, Neago! Dar unde ți-e odorul, Neago? Unde ți-e drăguțul? Omorâtorul, ai?”

— Dă încolo florile astea, zise alta. Și'i zmulse garoafele din păr.

Neaga lăsă să'i cadă urciorul și se uită către cer.

— Singură, șopti dânsa, singură! Cine să mă ajute și pe mine?

— Eu! răsună un glas adânc.

Fetele se deteră îndărăt speriate. În fața Neaghii se afla Vlad, care se uita la ea de multă vreme în tăcere.

— Cine ești tu? întrebă fata. Și se uită țintă la el, cu frică în ochi și buzele jumătate deschise, parcă presimțea o nouă nenorocire.

El așteptă câțva și apoi zise:

— Tatăl tău.

Din pieptul ei ieși un fel de oftat, și după ce făcu o mișcare repede, clătină din cap cu întristare și mâinile îi căzură în jos.

— Eu n'am tată, zise dânsa.

Fetele se uitară una la alta și se grămădiră mai aproape.

— Nu'ți-a vorbit niciodată nimeni de dânsul?

Ea își plecă fruntea.

— Ba mi-au spus toți că ar fi la ocnă.

— Din ocnă viu.

Cuvintele acestea sunară așa de îngrozitor, încât un fior de spaimă trecu prin ceata de fete. Numai Neaga ridică ochii și se uită la el.

— Știi tu cum îl cheamă pe tatul tău?

— Da, Vlad.

— Vlad mă chiamă. Și pe mama ta n'o chiamă Floarea și pe fratele tău Radu?

Ea făcu semn că da.

— Ei unde sunt?

— Fratele meu a plecat, nu știu unde, a plecat în lume, că aici nu'i era bine.

— Dar mama ta?

— Mama a murit; eu stau la bărbatu-său de al doilea și îi îngrijesc de copii.

— La bărbatul mamei tale stai?

— Da, la dânsul.

— De mult era măritată?

— De mult, de șase ani.

— E bun cu tine?

— Ba nu.

Fetele iarăș se împinseră una într'alta și și luară vârful busmalelor în gură și deschiseră ochii mari.

— Nici o vorbă bună nu'mi spune și mă bate; mama plângea mereu și zicea: „Oho de ce m'am mai măritat!” Mai bine rămâneam văduvă”. Și așa de mult a plâns, în cât a căpătat o durere mare la inimă și pe urmă a murit.

— Dar cine i-a spus că eu aș fi murit?

— Nu știu.

— Iacă trăesc și, dacă îți e rău unde ești, hai cu mine, să umblăm până ce vom găsi un acoperiș.

— Și chiar de nu mi-ai fi tată, tot aș merge bucuroasă cu tine, moșule.

Câteva femei ieșiseră de prin case. Île își puseră pâna la gură or pe obraji și tădura din cap zicând:

— Doamne! Doamne, ia te uită la ea. A înebunit! Ce-ar zice biata măsă, dacă ar vedea-o?

— Bine c'a murit!

Bătrânul și fata plecară liniștiți amândoi încolo, parcă așa se cuvenea. Nu ieșiseră încă din sat, când o femeie bătu în geam la tatăl vitreg al Neaghii, care crezând că e ea, începu:

— Vino mai iute de pune de mămăligă, afurisito, fată de nimic, soi rău, neam de hoț, fată de ucigaș! Vin'o căți zdrobesc oasele.

Și se și repezi afară cu un lemn în mână și roșu la față. Femeia zise liniștită:

— Stai, stai, nu mai ocări și te înfură de geaba că nu e Neaga. Ea a plecat...

— A plecat? Unde?

— S'a dus în lume, cu un om bătrân, slab, și jigărit, care zice că ar fi Vlad, tatăl ei, și că

ar veni dela ocnă. A întrebat de Floarea, de casa lui, de Radu.

Omul se făcuse vânăt la față și parcă amuțise. Femeia se sperie, aduse de îi dete apă și zise:

— Ce te sperii așa? N'a fost vre-o stafie, ci Vlad, l-a cunoscut mama Vasilica.

Omul fu astfel izbit în cât trebui să i lase sânge. După ce se dezmeteci și îl întrebă, dacă vrea să aducă pe Neaga îndărăt cu sika, el scutură cu putere din cap că nu. Lume se strânsese multă, tineri și bătrâni, și stătura până noaptea în fața casei; femeile necăjite și plângeau după Neaga. Unii ziceau, că bine a făcut de a plecat, că prea o înjura și o bătea tatăl său vitreg într-una, după ce băgase și pe măsă în pământ. Alții ziceau, că el o iubea pe fată și că o înjura și o bătea de necaz, de când cu istoria lui Sandu, și că avea chiar de gând s'o omoare.

Neaga și tată-său în vremea asta ajunseră departe.

Despre Sandu nu vorbiră nici o vorbă. Fiecare se temea, și Neaga se hotărâse să nu spuie nimic.

Se culcară sub cerul gol. Vlad zicea că îi plăcea mai mult, de oarece nu văzuse cerul așa de multă vreme și nu răsuflesse bine. Neaga stete toată noaptea cu brațele încrucișate pe după genunchi și se gândi, și iar se gândi. Ce se făcuse Sandu? Unde s'o fi dus? Era așa de tânăr și frumos, încât nu l' putuseră judeca cu asprime. Trebuiseră să vadă și judecătorii că se aprinsese și de aia omorâse. Astfel stătuse ea din ziua aceia în fiecă noapte și se gândise.

Vlad o văzu și îi auzi oftatul, dar își aduse aminte de starea sa și că nu putea să însufle

nici o încredere copilei sale, de oarece ea auzise în totdeauna de el, că era om rău. Nevasa, care îi uitase, nu putuse să-i fi spus ceva bine de dânsul.

În sfârșit zise:

— Dar ție nu-ți pare rău, fată, că ai plecat cu mine?

— Mie? Să-mi pară rău? Ba mulțumesc lui Dumnezeu că sunt slobodă și că nu mă mai cunoaște nimeni pe lume.

În sfârșit se crăpă de ziuă, ciocârlile cântau de bucurie prin crânguri și soarele se ridica cu minunata-i liniște.

— Azi văd întâi răsăritul soarelui de șaisprezece ani! zise Vlad.

Și oftă și se ivi așa de alb în lumina cea vie a dimineții, încât parcă ieșise din mormânt.

— Auzi tu ciocârlia, întâia ciocârlie Neago? Buzele lui galbene zâmbiră.

— Tu copilă arsă de soare, nu știi ce vrea să zică să fii lipsit de lumină și să stai închis.

Buzele Neaghii tremurară, și picături grele de lacrimi se iviră între genele ei negre, care se ridiceau și se lăsau ca niște aripi, ca să nu le lase să picure.

— Aș voi să te întreb ceva, zise ea în sfârșit.

Bătrânul ascultă, să vadă de va vorbi de Sandu.

— De ce te-a osândit pe dumneata?

— Nu ți-a spus nimeni?

— Nu.

— Te-au lăsat să crezi că aș fi un omorător de rând?

Ea dete din cap că da.

— Am făcut omor pentru o fată nevinovată.

Neaghii îi trecu pe dinaintea ochilor vedenia crimei lui Sandu; parcă se învâртеau toate, și

câmp și pădure. Ascultă istorisirea tatălui său și, după ce isprăvi, tăcu.

Se făcuse curat noapte în ochii ei, așa de adânc căzu într'înși umbra genelor, și se iviră niște cute așa de amare în colțurile gurii, în cât o clipă păru cu zece ani mai bătrână. Dar inima nu și-o deschise.

— Bietul, tata! zise ea în sfârșit.

Pentru întâia oară îi zise tată. Intr'un sat apropiat, Vlad căpătă ceva parale, pe niște lucruri făcute de el, în ocnă, din sare și din lemn în ceasurile de seară la lumina mică a lămpii. Cu ele cumpără un cimpoi, cu care era să se hrănească de aci înainte amândoi în viața lor călătoare.

Astfel merșeră din sat în sat; Vlad cânta pe la hori și Neaga cânta din gură. Uneori ea lucra la câmp și bietul tată-său se mai odihnea nițel. Niciodată nu se plângea, că nu știe de va avea ce mânca a doua zi, că trăia pe drumuri, ea o ccerșetoare, și când Vlad îi plângea de milă, da din umeri: „Mai bine așa decât acasă!”

Într'o zi ajunseră într'un sat mare și frumos, împodobit ca de nuntă.

Peste tot era mișcare mare și mai cu seamă în fața cârciumei, peste drum de biserică. Pe urmă toată grămada de oameni se duse la casa miresei. Vlad se puse să se odihnească în cimitir pe o cruce răsturnată. Neaga sta lângă el și se uita încruntată la panglicele care fâlfâiau și la coroanele de flori. Ea se gândea la cea din urmă horă la care fusese și se întrebă singură cu glas tare:

— Ajunge cineva și pentru omor fără prețugetare la ocnă?

Vlad se uită la ea.

— Și, răspunse el.

— O! zise ea.

Și un fior îi trecu prin corp.

— Ți-am văzut pe Sandu al tău.

— L-ai văzut?

Neaga aproape strigă vorbele acestea și căzu în genuchi lângă Vlad, oftând adânc.

— Biată fată, biată fată! zise Vlad încet; dar nu făcu nici o cercare ca s'o mângâie.

În sfârșit fata înălță capul:

— Jos în ocnă l-ai văzut?

— Da. E băiat bun, și numai la iubita lui se gândea; după vorbele lui am priceput că de tine vorbea.

— Și ai plecat și l-ai lăsat acolo?

— Ei, fata mea nu intri și nu ieși din ocnă când vrei.

— L-ai lăsat acolo! zise ea iarăș, parcă nu putea să gonească din minte gândul acesta.

— El e tânăr, mai un copil. Poate că le-o fi milă de tinerețile lui.

— Dumneata nu erai tânăr?

— Nu, căci eram însurat și aveam copii și am pândit până am omorât. Sandu al tău a ucis în furie.

— Pentru mine! pentru mine a omorât! se văită Neaga; și își încrucișe brațele pe după umeri și se legănă încoace și încolo, chinuită de durere.

Atunci văzu o ceată de flăcăi, care dădeau năvală, gătiți cu flori și panglici, cu cămășile strălucind de albe, bogat cusute cu arnici. Erau veseli și plini de vioiciune.

— Ia ascultă bătrânule cu cimpoiul, vino 'ncoace! Tot trebuie să așteptăm până vine mireasa! Cântă-ne ceva! Tu fată ști să cânti?

Neaga dete din cap că da.

Vlad începu să cânte, pentru a-i lăsa fetei

vreme să-și mai vie în fire, dar flăcăii cereau cântece din gură, și cu glas încet și dulce, și mișcător cântă:

Și iacă noaptea a trecut
Amar plâng la lumina zilei,
Rece-i perna pe care odihnă cat
Și na găsesc!

Tâmpilele 'mi zvîcnesc, inima îmi arde
Sunt mai oarbă de plâns,
Pe nimeni n'am cărui să mă plâng.
Pe nimeni, să mă mângâie.

— Asta prea e jalnic, strigară flăcăii, cântăne ceva mai vesel. Na parale.

Ei credeau că cu banii or s'o înveselească, dar ea nu era învătăată să cânte ca o derșetoare, și oftă din greu. Vlad se uită la ea cu grije.

— Ascultă la mine, zise el, și cântă ce cânt eu.

Ea ascultă.

Frunză verde de alun!...

— Nu, nu, că toate cântecele cu „frunză de alun” sunt jalnice.

Vlad își umflă cîmpoiul și Neaga cântă:

Frunză verde lemn uscat!
Vedeți-mi că ușelul iute și mândru
Vedeți-mi călușelul roib
Cum știe să necheze de vesel
Să cântăm, să chefuim!

Nechează el, căci pricepe
Că merge la draga inimei!
La draga cu părul negru,
Și cu ochi ca și cărbunii.
Să cântăm, să chefuim!

Ca trestia de subțire

Ca ea și de mlădioasă

Hi! căluțul meu! Hi! hi!

Hi! căluțul meu! Hi! hi!

Să cântăm, să chefuim !

Cântă întâi cu voiciune, pe urmă din ce în ce glasul i se făcu mai trist. Și întristarea ei coprindea și pe cei cari ascultau.

Flăcăii nuși puteau da seama de ce fel de simțiminte le era inima turburată.

Inconjurară pe fată și unul, zise:

— Tu ești subțire și mlădioasă, și ai ochi ca de cărbune, tu dragă cu părul negru. Și vru să o coprindă în brațe.

Dar ea se zmulse din mâinile lui și îi dădu brânci cu atâta amenințare în ochi, în cât flăcăul rămase înmărmurit.

— Ia! ha! ziseră ceilalți râzând, bagă de seamă n'o atinge, că arde.

Se apropiară și câteva fete de bătrân.

— Ne cânti și nouă un cântec, zise una; dar unul, așa înfiorător.

— Da! zise Vlad și cântă unul trist, ce se asemena cu viața pe care o dusesese el.

Când sfârși, se auziră strigăte de bucurie și pocnete de pușcă, și sunete de vioară.

Venea nunta, în cap cu lăutarii, cari cântau neîncetat umblând; pe urmă veneau copii, cari aruncau flori; flăcăi, fete, pe urmă ginerile călare, înconjurat de alți tineri călări prin prejur, pe urmă căruța miresei cu șase boi albi, cu coarne lungi aduse, pline de panglici și de cununi de flori. Peste toate ale casei sta mireasa cu fire lungi de beteață pe cap, care sclipeau în soare de te orbea. Era frumoasă și veselă, dar de modestie trebuia săși ție ochii plecați. Totuși uneori scăpa de sub genele

lungi câte o privire fericită. În jurul ei se aflau fete, care râdeau și socrul și soacra, el cu brâul lat, ea cu marama cusută cu fir de aur.

Flăcăii se opriă, ginerele sări jos, ca să ajute miresei să coboare din căruță.

— Nu uita, când ai trece în biserică pe lângă mine, să tragi cu piciorul ca să mă mărit și eu peste an, îi șopti o fată.

Neaga întoarse spatele spre nunta veselă și bogată, și da încet cu vârful piciorului într-o piatră încruntându-se, pe când bătrânul strângea bani.

Strânsul de bani era pentru dânsa otravă și venin, și ar fi dorit, de s'ar fi putut, să-l arunce.

Acum i se păru că nunta trecuse și întoarse capul tocmai când sărise mireasa pe pământ.

Atunci dete un țipăt tare și, îmbrâncind mulțimea, se repezi la ginere.

— Radule! Radule, frate! bine că te-am găsit!

Tată! Vino 'ncoace, tată!

Se întoarse repede înapoi și trase după ea pe bătrân.

— Uite Radu, feciorul dumitale! Acum am scăpat. N'are să ne mai atingă nici o suferință. O, Radule! Ce noroc pe noi!

Dar se opri, căci Radu sta nemișcat și nu zise o vorbă.

Mireasa se uita când la unul când la altul și pe urmă zâmbi cu batjocură.

— Ce Radule, tată și soră îți sunt cerșetorii ăștia?

Radu făcu o mișcare, parcă ar înghiți ceva; apoi zise:

— Eu nu cunosc pe bătrânul ăsta.

— Pe mine nu mă cunoști, zise Vlad, așa e, dar pe Neaga, pe sora ta, n'o cunoști?

Radu tăcu.

— Ce, Radule, strigă mireasa, m'ai mințit pe mine, pe Ileana ta? Spusu'mi-ai tu că ești fecior de cerșetor, or fata nu e sora, ci iubita ta? Spune. I-ai făgăduiț că o iei de nevastă, și pe urmă ai gonit-o, ca să mă ei pe mine, fiindcă sunt mai bogată?

Radu făcu o sforțare puternică și zise:

— N'o cunosc.

— O, Radule! strigă Neaga, lași pe sora ta să fie batjocorită?

— Tu umbli pe drumuri și cânti pentru parale, zise Eleana, mult mai roșie de cât sulimanul ce avea pe obraz.

— Umblu pe drumuri și cânt pentru parale și nu 'mi-e rușine! grăi Neaga, cu o mândrie de parcă avea o coroană de dăruit.

Țăranii murmurară, ținând cu ea.

— Eu nu intru în biserică, Radule, până ce n'oi ști de ești or nu rudă cu cerșetorii ăștia!

— Îți spusei că nu'i cunosc!

De odată fulgeră și tună cu zgomot mare. Nimeni nu băgase de seamă norul de furtună, căci toți steteau încă în lumina soarelui. Se cruciră toți, dar nu fugiră.

— Radule! zise Vlad, eu bucuros mă depărtez și mă duc în lume, dacă cunoști pe sora ta și o iei la tine.

— Ba de loc! spuse Ileana, râzând într'un chip sălbatec. Bine, las' că văd eu că ți-e iubită. Tu fată, ai vrut să'l vezi în ziua lui de nuntă și să mi'l răpești. Iați-l și învață-l cerșitul, și cum să cânte cu cimpoiul.

— Radule! zise Vlad ca din mormânt, Radule, spune adevăărul or îl spui eu.

Pe Radu îl trecuse sudorile.

— Eu n'am de-aface cu fata asta.

— Așa? rosti Vlad, atunci ascultați-mă: Eu ies din ocnă și fata asta e fata mea, care cum

m'a văzut nu s'a codit și a plecat cu mine, măcar că sunt ocnaș, și cânt pentru parale, măcar că avea cu ce trăi la tată-său vitreg. Dar tu, Radule, fiul meu, să fii blestemat pe veci! Casa să ți se prefacă în cenușă, câmpiile să ți se pustiască, puțurile să ți sece, vitele să ți moară și, de'i avea vre-un fecior, să ți facă de nouă ori mai mare rușine decât ce-am îndurat eu șaisprezece ani în ocnă; iar în ceasul morții nici o mână să nu ți dea o picătură de apă. Nevasta ta să te înșele și să te părăsească, pe ce vei pune mâna să fie otrăvit și nimeni să nu te scape de blestemul tatălui tău!

Iarăș se auzi un tunet, ce păru că se rostogolește în tot lungul cerului. Toți se depărtară cu groază de bătrân și de fiul blestemat, care căzuse în genuchi.

Bătrânul se întoarse și se sprijini greu ca plumbul pe umărul Neaghii; vijelia, ce începuse, îi zbură barba, făcea să fluture vestimintele fetei și îi înfășura pe amândoi într'un nor de praf des, ce nu se risipi, până ce nu începu a ploua cu găleata, când Vlad și Neaga se făcuseră de mult nevăzuți. Radu îngenunchiă singur și părăsit, căci nimeni nu vrea să aibă de-aface cu un om blestemat.

Pe Ileana o duseră într'o casă, țipând și plângând, și rupându-și beteala cea scumpă, pe care o călca în picioare, zmulgându-și părul. Toți judecară că arătase o mare și adâncă mâhnire.

— Dar cine o pusese să se amorezeze prea din cale afară de Radu, despre care nu știa nimeni cine era și de unde venea? Auzi, băiat de ocnaș! Ce rușine! Așa e când nu te măriți cu flăcău din satul tău și când ești răsfățată de părinți. Ar fi trebuit s'o bată tată-său și

s'o încuie în casă, că nu s'ar fi întâmplat necazul ăsta.

Astfel vorbeau între dâșii, în vreme ce Radu căuta adăpost în tinda bisericii, pe care dascălul o încuie repede, ca să nu intre în ea. El se gândea ce are să se facă de-acum, încorto s'o apuce, pentru că fiecare o să'l, o-colească.

Atunci se auziră niște pași repezi prin întunericul furtunii, și un alt tânăr se apropie de biserică. Întâi se sperie, când văzù pe Radu, dar pe urmă se apropie de dânsul și i zise:

— Rogu-te, pentru numele lui Dumnezeu, fii bun și nu mă spune, am fugit din ocnă și nu știu unde să mă ascund!

Tânărul acesta era Sandu, care vorbea și sta, fără să bănuiască, pe locul unde cu puțin înainte fusese Neaga.

— M'au închis, fără să fiu vinovat, nu sunt vre-un nelegiuit, nu ți fie frică de mine.

— Cum să ți ajut, zise Radu, căci și eu sunt izgonit și nu știu încotro s'o apuc. Mai curând ți-ar putea ajuta o fiară sălbatică de cât mine! Colo sus e drumul spre munte, drum greu printre stânci, acolo nu te găsește nimeni. Altă povață nu știu să ți dau.

Sandu pleacă repede, fără să mai aștepta altceva, și cu ajutorul nopții se strecură în locuința sa, ca să și adune și să și ia cu dânsul, mult-puținul ce avea și să piară din sat.

Peste munții cei înalți domnea o liniște solemnă. Un cioban tânăr, cu cămașa cenușie și cu căciula înaltă pe cap, sufla în buciurn, altul îi răspundea cu vocea și cu fluierul cântând o doină dulce și tristă, de cele după care nu mai pot recruții când o aud, căci le aduce aminte de munții lor.

Un schit mic sta agăţat pe stânci, ca un cuib de vultur. Din el ieşi un călugăr tânăr în vestmânt lung şi bătu toaca, ocolind biserica şi schitul, cel mic. Toaca e o scândură lungă şi subţire, pe care baţi cu un ciocan de lemn în deosebite locuri, într'un tact hotărât, astfel că iese un fel de melodie. Obicejul chemării spre a aduna pe călugări vine din timpul stăpânirii Turcilor, când nu era voie să tragă clopotele. După ce isprăvi să toace, se sui în clopotniţă şi trase clopotul; după aceia ieşiră călugării de prin chilii şi se târâră spre biserică, mulţi dintr'înşii foarte bătrâni, cu bărbile albe, lungi şi cu valuri negre peste potcapurile înalte. În urma lor se ivi un om, care urca încet şi cu greu. Era Vlad, care îmbătrânise de tot şi slăbise; Neaga îi aujta să urce.

— Ah! fata mea, mor de osteneală! oftă el. Lasă-mă să mă odihnesc acilea, că nu mai pot umbla. Ce sărbătoare ziceai că o să fie?

— O să vie Domnitorul, ţării la mănăstire şi poate că am fi putut căpăta ceva!

— Eu nu mai capăt nimic, lasă-mă să dorm!

Se aşeză pe o piatră şi se rezimă de zidul de stâncă cenuşie, luminat roşiatic de soarele, ce spunea. Neaga îngenunchie înaintea lui şi se uită lung la el. Dânsul închise ochii. Era galben şi buzele i se învîneţiseră.

— Tată! strigă fata sperindu-se, tată! Ce ai, nu ţi-e bine? Spune.

Dar el nu'i răspunse. Cu ochii rătăciţi căută fata prin prejur să vadă de nu zăreşte vre-un izvor; atunci zări schitul, dete fuga în spre el şi căzu în genuchi dinaintea călugărului celui tânăr, care tocmai ieşea pe uşe.

— Sfinte părinte! te rog, în numele Domnului, ajută mie nenorocitei! Moare tată!

— Neaga! strigă călugărul.

Neaga, când îl auzi zicându-i pe nume, așa se dete înapoi, în cât aproape era să cadă în prăpastia, ce sta căscată la spatele ei.

— Cine ești dumneata? întrebă ea.

— Sunt Radu, fratele tău!

— Nu te cunosc!

Și se întoarse să plece.

— Neago! nu fi așa de aspră cu mine! rosti el; și se luă după ea.

— Viața mea e aspră, nu eu!

— Inima 'mi-e stinsă în mine! mai zise el, tot ținându-se după ea.

— Sunt în lume multe inimi moarte! glăsui dânsa, dar dacă vrei să dai ajutor tatii, ai mai iute că moare, dacă n'o fi și murit.

— A murit. — nu 'mi a ridicat blestemul!

Căzu înaintea lui Vlad și i sărută picioarele. Ridică-ți blestemul de pe capul meu și m'oi pocăi cât voi trăi. Nu muri, tată, până ce nu m'ai ierta!

Bătrânul deschise ochii.

— Cine 'mi turbură ceasul morții?

— Un păcătos, dar e fiul tău!

— Tu ești, nemernicule? întrebă murind ce mai vrei dela mine?

— Ridică-ți blestemul de pe capul meu! Uită-te la mine și la haina mea! Eu nu știu ce e soție, ce e copil, nu voi să dobândesc cele ce strică pe om, ci să mă rog pentru bietele noastre suflete!

Fața galbenă a bătrânului se mai roși odată și, ridicându-se în sus, strigă: Nu te iert!... Eu...

— Tată! strigă Neaga.

— Te bine-cuvintez!

Pe urmă căzu jos și muri.

Radu oftă ușurat și ca și cum sufletul îi scăpase de o mare povară, pe când Neaga plângea peste cadavru într-o durere de nemângâiat.

Radu mai chemă alți călugări, și duseră pe mort în biserica cea mică. Pe urmă rămase lângă el, ca să citească rugăciunile, pe când Neaga ieși în lumina lunii și cugetă trist, încotro să se ducă în marea ei părăsire.

Fratele ei atunci ar fi luat-o bucuros la dânsul, de nu ar fi fost călugăr. Se gândi să intre și ea într-o monăstire, dar atunci nu se mai putea întâlni cu Sandu, când o ieși din ocnă. Vru să se ducă să se roage pe la cei mari, așa de mult pentru el, până 'l-ôr ierta.

Atunci auzi niște pași repezi pe poteca dintre stânci, și pe urmă strigând cineva.

— Neago!

Sandu era în fața ei. Ea dete un țipăt și căzu pe pieptul lui, așa de slabă în cât (parcă nu era ea fata cea bărbată, care îndurase până atunci atâtea suferințe. Curând însă își veni în fire și 'l întrebă și iar întrebă, și află cu ce chin scăpase și că acum repede și fără vreme de codire trebuia să plece, ca să treacă Dunărea. Aminteri îl prind și poate îl și împușcă.

— Apoi abia muri bietu lata; nici nu l-am îngropat!

— Acum nu mai are trebuință de tine, aide repede, căci altfel mă prind.

Neaga se mai uită odată îndărăt spre schit și apoi urmă cu bărbăție pe niște poteci grele, pe Sandu, în țară streină și sărăcie, dar pentru întâia oară în viața ei fericită.

Radu se rugă toată noaptea. În spre dimineață se miră, unde o fi rămas Neaga, ieși în poartă, dar nu găsi (nici o urmă. Crezu că poate

s'a aruncat de pe stâncă și o călă multă vreme, dar ea pierise, parcă o suflase cineva.

Peste câteva zile venise la schit niște dorobanți și spusese că umblă după un fugit din ocnă; întrebă pe Radu, care veghiase două zile și două nopți. Dar de oarece nu văzuse pe nimeni, plecă să-l caute mai adânc în munți.

Tocmai trecea o turmă de bivoli peste Dunăre, când ajunseră la mal, Neaga și Sandu. Fără codire săriră în spinarea dobitoacelor, care porneau înot; era un tablou minunat de frumos. Poate erau o șută de bivoli, ale căror capete negre, cu coarnele aduse, se vedeau din fluviul lat, ciobanii cu căciulele late stau pe spinarea lor și îi mănau cu ciomege lungi, și mai încolo fata cea frumoasă, cu cămașa sumeasă, cu picioarele goale muiate de valuri, tot cătând îndărăt spre Sandu, ca să vadă dacă o urma, dacă nu cumva 'l-o nimeri vreun glonț de dincolo de pe mal și 'l-o cufunda în valuri, mai înainte de a ajunge la malul celălalt. Dar în sfârșit izbutiră să treacă dincolo și răsufară liber pe pământ strein.

Trecură ani de-atunci. Călugărul Radu ajunsese stăriț al mănăstirii, căci câștigase încrederea tuturor prin bunătatea și neobosita muncă pentru mănăstire. Avea căsuța lui. Intr-o zi sta la soare în pridvorul de lemn.

Pe cale urca în sus o femeie falnică și un bărbat în floarea vârstei. Înaintea lor se jucau doi copii, pe un altul îl ținea mamă-sa de mână, și pe încă unul îl ducea tata în brațe. Tocmai când se apropiară de tot și îi văzu de aproape, strigă stărițul: „Neaga, soră-mea”!

Și tocmai atunci află el toată istoria suferin-

țelor ei, află că Sandu era cel care îl întrebaseră de drum, când erau amândoi gonți de lume, și care acum se întorcea în satul său, iertat, cu bani buni câștigați cu negoțul de porci, după ce îndurase multă vreme lipsa și sărăcia.

Și așa ajunseră în cele din urmă copii omorâtorului să aibă pace, și binecuvântarea tatălui se întinse peste toată viața lor.

INSULIA ȘERPILOR

A fost odată un poet roman, pe care îl chema Ovidiu. El a scris multe istorii frumoase. Și astăzi încă, peste 1800 de ani, oamenii găsesc plăcere citind ce-a scris el, și până și în școli învață copii să-l priceapă. De oarece Ovidiu trăia pe vremea împăratului August, se obicnuise cu bogăția și cu luxul. El era bogat și foarte admirat, și scrisese într-o liniște senină „Metamorfozele” sale. Nimeni nu știe cam ce-a putut să se întâmple, sau cu ce-a supărat pe împărat; atât se știe numai, că a fost exilat într-o țară, căreia îi zicea pe vremea aceea Moesia; țara asta de atunci încoace a fost în stăpânirea multor domni, până ce-a ajuns în stăpânirea Turcilor sub numele de Dobrogea. Dar regele Carol al României trecu Dunărea și o luă dela Turci, după ce îi bătu.

În Dobrogea e un oraș, ce se chiamă Kiu-stendje sau Constanța, dar pe vremea Romanilor se chiama Tomi. Acolo fu trimis Ovidiu în exil, foarte departe de Roma cea bogată, într-un loc pustiu, pe țărmul mării Negre, unde nu cunoștea un suflet măcar, ba unde nici oameni nu prea erau, ci numai nisip și mlaștine

se întindeau cât vedeai cu ochii. Pe lângă aceasta și marea își roslogolea valurile într'o vecinică monotonie, și era așa de întunecată și de posomorâtă, de parcă nu se oglindea cerul într'însa. Mai erau și niște viscole, de care nici nu bănuise Romanul, că sunt pe lumea asta undeva, iar vara o arșiță de soare de ti se usca gura.

În locul unde se află astăzi mărețul otel europeanesc, „Carol”, și unde se plimbă de colo până colo femei frumoși gătite, ascultând muzica militară care cântă, ea în toate locurile de băi, pe acolo umbla bietul Ovidiu singur și trist.

Nimic nu i înveselea ochii; împrejur erau numai colibe făcute din pământ galben amestecat cu paie și ici și colo câte un pom singuratic, ce și întindea crăcile uscate peste câte o mlaștină de mirosea urât și câțiva oameni oacheși tare, a căror limbă nu o înțelegea. Izvoare cu apă limpede nu prea erau multe și poetul, exilat învățase să prețuiască apa proaspătă, mai mult de cât prețuia mai înainte cele mai alese vinuri din pivnița sa.

Romanii, cari se mai aflau pe acolo, erau oameni pe cari înainte nu i-ar fi onorat cu o vorbă sau cu o privire, slujbași cari erau învinovați de furt și osândiți, și de sigur că nici n'ar fi putut s'o ducă acolo și ar fi murit de mare mâhnire, dacă n'ar fi avut o mângâiere. Or ce om trebuie să aibă o mângâiere pe lumea aceasta, măcar de-ar fi numai o culegere de fluturi sau de peceți, o floare la fereastră, o pasăre, un câine, un șoricel, or un păiajen.

Ovidiu avea un șarpe, un șarpe mic, drăguț de tot, care sta într'una încolăcit de gâtul sau de brațul său și ai cărui ochi mici îi povesteau minunile

Am spus că el scrisese „Metamorfozele”: după părerea lui șarpele acela era vre-o metamorfoză, vre-o schimbare, poate vre-o prințesă blestemată, o exilată ca și dânsul, și sta ceasuri întregi să se gândească de unde venise prințesa, cât de frumoasă trebuie să fi fost și ce nenorocită era mica, lucitoarea Columbra, cum îi zicea el. Intr-o zi, pe când gândurile lui călătoreau astfel, se uită țintă spre mare, până ce i se închiseră ochii și căzu într-un somn dulce. Atunci visă un vis minunat. Visă că șarpele lui căpătase glas omenesc și îi șoptea blând la ureche:

— Aide, ai, vino cu mine la insula dela gura Dunării, căreia îi zice insula Șerpilor, și acolo să vezi metamorfoze!

Se deșteptă

Șearpele sta liniștit de înjurul gâtului său, parcă n'ar fi spus nimic. Adormi iar și Columbra îi șopti iar:

— Ai la insula Șerpilor, încrede-te în prietenul tău.

Poetul se deșteptă încă odată și se uită la micul animal, care sta tot așa de liniștit ca mai înainte după gâtul său și îl privea cu ochi cuminți.

Mai adormi încă odată, și pentru a treia oară îi zise șearpele.

— Ai cu mine, că n'ai să te căiești.

De astă dată însă se deșteptă tocmai când zicea Columbra cele din urmă cuvinte și când se uita la el cu așa băgare de seamă, cu o privire așa de pătrunzătoare, în cât Ovidiu se gândi:

— De ce să nu mă duc să văd insula Șerpilor? Mai urât ca aici n'are să fie, și o să fie o schimbare în viața mea, cea în care nici o schimbare nu se mai întâmplă; și dacă o fi să

mă mănâncă șerpilor, m'or mânca, și pace! Atunci scap de nenorocirea, ce mă doboară.

Luă o luntre cu vâslași buni, luă de ale mănării pentru câteva zile și porni pe mare. Ajunse cu greutate la insulă, de oarece Marea Neagră e mai rea cu mult de cât Oceanul cel mare, căci așa se întâmplă în totdeauna: oamenii cei mici sunt mult mai supărăcioși și mai ciudați, de cât cei mari și tari, cari nu se înfurie așa iute și sunt mai răbdători și mai mărinimoși.

Poetul, melancolic fu aproape să fie pedepsit că vroise să moară; era să fie prins cu vorba. Dar marinarii nu erau sătui de viață ca el, și luptară cu elementul sălbatic, supărați de această călătorie.

— Ce de caznă pentru un ostrov plin cu dihanii otrăvite! bombăneau ei.

Și se uitau încruntați la poet, care mai-mai era să se întoarcă, de teamă să nu se răcoale vâslașii, dacă nu simțea, de câte ori voia să se întoarne, căl strânge șearpele ușor, tot îmboldindu-l să stăruiască a merge înainte. Simți de mai multe ori, chiar cum bătea din codiță cu nerăbdare și cum își întindea capul înainte și cu băgare de seamă tot în partea aceea mereu.

— Iacă și ostrovul! mormăiră în sfârșit vâslașii.

— Unde e? întrebă Ovidiu; căci nu vedea nimic.

— Colo unde e bucățica aia de pământ, ăla e ostrovul!

Poetului nu i prea plăcu, când văzu bucățica de nisip cu niște leasă rară, dar mai mult din pricina supărării vâslașilor de cât din pricina puțin atrăgătoarei priveliști. Căci lui i se părea peste tot pe-acolo cam tot atât de urât, astfel

în cât nu i păsa de era nițel mai urât ; șearpele începuse să joace cum trebuie, de parcă înebunise de bucurie, și lui îi făcu plăcere că văzu ce mulțumită era singura ființă, care îi era scumpă.

Când puse piciorul la pământ, duse mâna la gât. Nu mai simți nimic. Colubra lui plecase. Plin de întristare se gândi: „Vra să zică voi ai să vii la insulă, numai ca să mă părăsești. Doar nu erai om, ca să faci ca ei!

Porni întristat pe nisipul adânc, după ce făgădui vâsleșilor că se va întoarce curând; vru să le caute apă, dar lor le plăcu mai mult vinul pe care îl luaseră cu dâșii, și nu trecu mult și toți zăceau dormind beți morți.

Ovidiu se depărtă oftând.

— Acum am pierdut tot, cugetă el.

Și pentru că nici un suflet nu l vedea, nu i fu rușine și plânse...

Lacrimile lui să fi lucit așa, or soarele îl orbea? Poate că i se suise sângele la cap?... Iși șterse de mai multe ori fruntea și închise ochii și i deschise iar, dar de câte ori îi deschidea tot mai mult se mira, căci înaintea lui se ivise o adevărată grădină fermecată, cu pomi umbroși, cu fântâni care săreau în sus, cu iarbă deasă frumoasă, cu un covor de maci și de „nu mă uita”, printre ale căror foi delicate păreau că trec razele soarelui. Trepte de marmoră se coborau în jos până la mare; drumuri curate se întindeau printre șirurile de trandafiri și de mirt. Pe platani și castani se legănau pasărilor cele mai rare și cântau cântece mai frumoase de cât ale privighetorilor celor mai bune. Micșunelele și rozeta își răspândeau mirosul la picioarele poetului, în vreme ce liliacul și iasomia îi mângâiau fruntea. Bietul om singuratic se credea dus într'una din

cele mai frumoase grădini ale Romei, și așa îi bătea inima de bucurie, în cât parcă amenința să îi sară din loc. Dar ce simți când văzu de odată niște forme minunate de fete, care se strecurau printre copaci și alunecau pe d'asupra ierbii, îmbrățișându-se într'o sălbatică fericire, pe urmă se prindeau una de alta, se jucau legănându-se printre crăcile lungi ale răsurilor, se coborau pe treptele de marmoră până în mare, unde se scăldau, și se stropseau una pe alta cu apă.

Ici vedea plimbându-se matroane, pe care i se părea că le cunoaște, îmbrăcate cu haine lungi, cu văluri albe și colo bărbați în togă și mantie, care păreau că vorbesc între dânșii cu aprindere despre afacerile publice, tocmai ca în Forum la Roma. Dar mai înainte de a se fi putut apropiat de dânșii, îl întâmpină alergând o fată încântătoare, dete din cap cu încredere într'un chip familiar, îl luă de mână și îi zise:

— Nu mă cunoști sub forma aceasta? Sunt Colubra ta. Vino cu mine, să ți arăt tot.

Și îl târâ după ea printre oamenii cari vorbeau toți limba romană sau greacă, așa că pricepea tot ce spuneau. Fețele lor de asemenea îi păreau grozav de cunoscute. Ar fi dorit așa de mult să se apropie de unul și de altul, să vorbească cu ei zicându-le pe nume: — Claudius, Plautius, Lucilius, — căci lui i se părea că ar fi curtezani de-ai împăratului, pe cari înainte îi vedea în fiecare zi. Dar mica lui călăuză îl apucă de mână cu degetele ei subțiri, mlădioase, și îl târî înainte. Auzi pronunțându-se în jurul său numele artiștilor și filozofilor greci și ai oamenilor de Stat Romani. I se păru ciudat de tot. De când nu mai auzise limba țării lui! Numele, care înainte

Îl lăsau nepăsător, acum făceau să-i sară inima, și îl făceau să lăcrămeze numai pentru că le auzea.

Mulți veniră la el cu o expresie de mirare veselă, dar Colubra îl târa încolo mereu și bătea cu nerăbdare din piciorușele ei încântătoare, dacă nu plecau pe dată, și și încrețea sprâncenele subțiri și fulgera cu privirile înfruntate ale ochilor, care numai ele mai aminteau ce fusese ea mai înainte. Odată își arată chiar limbulița roșie ca un bujor și așa de ascuțită de parcă ar fi putut să înțepe.

Copii mai nu se vedeau în grădina fermecată, și pușinji, pe cari îi zări poetul, se strecurau triști, se țineau tăcuți de mâni și priveau cu ochii mari lumea aceia amestecată, veselă, în care păreau a fi cu totul streini. Nimeni nu se ocupa de ei, nimeni nu vorbea cu ei, căci fiecare părea a se gândi numai la propria lui bucurie. Ovidiu vru să le spuie câte o vorbă bună, dar și de lângă dânsii îi zmulse Colubra, trăgându-l înainte într'un umbrar foarte ascuns, ce se ridica lângă un izvor ce curgea încet. Acolo îi dădu poamele cele mai minunate, și apă să bea, pe urmă se agăță de o cracă, se mai agăță de alta cu brațul ei cel alb, și făcându-și vânt cu picioarele, zise triumfătoare:

— Ei, ce zici de mica ta prietenă?

— Că m'a legănat în vis!

— Nici de cum, căci nu visezi, Ești în insula Șerpilor, în care sunt exilați toți oamenii cari au mințit în viața lor. Odată la o mie de ani insula înverzește, noi ne dobândim iar formele noastre omenești și colindăm prin grădina fermecată; dar dintre oamenii viețuitori numai unul poate să ne vadă și acela trebuie să fie foarte nenorocit și să nu vorbească cu nici unul

dintre noi, căci dacă o spune o minciună cât de mică, se prefacă în șearpe și șearpe rămâne o mie de ani, și mâine nu mai e aici așa frumos.

— Dar pot să vorbesc, fără să mint.

— Da, cu mișca ta Colubra, sau în Tomi, unde nu ceri decât pâine și lemne și apă și unde nu îți folosește nimic dacă ești spiritual sau amabil sau mușcător, pentru că nimeni nu te pricepe; în societate ai vorbi tocmai ca și dâșii și atunci...

— Dar văd dregători de Stat și slujbași, artiști și filozofi, femei foarte stimate și chiar copii mici.

Colubra zâmbi cu milă.

— Toți au spus neadevăruri în viață și, pentru că se tem de dâșii și de limba lor cea mincinoasă chiar și în iad, 'i-a pus în insula Șerpilor, unde nu pot să facă nici un rău și nu pot decât cel mult să strige unul la altul și să se sugrume. Pentru copii este nu se poate mai trist, căci sunt așa de streini și nu sunt ai nimănui și nimeni, de pe pământ, nu și aduce aminte de ei.

Pentru ei chiar această zi de bucurie e tristă, căci ei se simt azi și mai singuri. În seara acestei zile vine luntrașul Caron la țărnuțul acesta, și cel care a spus adevărul în acești din urmă o mie de ani, poate să se suie în luntrea lui și să meargă cu el în iad. Dar tu să nu aștepti clipa aceea, căci atunci se schimbă toate lucrurile aici. Eu am mare noroc că am voie să stau cu tine, și tu nu ești în nici o primejdie să rămâi aici în insulă, pentru că din viață chiar îți ispășești păcatele.

— Dar tu ce-ai făcut? întrebă poetul.

— Eu?

Fata se roși, sări jos de pe craca pe care șezuse, și zise alene:

— Voi fi mințit și eu ca toți ceilalți.

Și-l trase repede înainte lângă niște femei frumoase, care picau. Se uită împrejur și puse degetul pe buze; o femeie tânără se apropie de Ovidiu rânjind prietenește și zise:

— Ce, și marele nostru poet este exilat ca și noi de pe pământ și din iad? Sărmane Ovidiu, acum umbli și tu metamorfozat? Nu e așa că oamenii cei deștepți suferă rău aici. Dar ce suntem noi de vină, dacă eram mai deștepți de cât ceilalți? Pe scumpa ta tovarășe de multă vreme o cunosc și o iubesc!

— Minți! strigă Colubra.

În clipa aceea bătrâna fu schimbată într'un sarpe mare, care se repezi la fată șuerând, se încolăci împrejurul corpului ei și ar fi strâns-o de gât, dacă Ovidiu nu ar fi apucat monstrul, puindu-și toate puterile, și nu l-ar fi zmulș și azvârlit departe.

Fata îi sărută mâinile cu foc, și dăntuitoarele îl încununară cu trandafiri și lauri. Atunci se gândi pentru întâia oară ce înfățișare urâtă trebuia să aibă cu hainele învechite și cu obrazul aspru, neras. Dar n'avu vreme să se gândească mult, căci un băiat mic se înghesui în el și-l rugă cu umilință:

— Ia-mă cu tine! ia-mă cu tine, te rog! voi să fiu așa de drept, așa de drept, ca razele soarelui și așa de curat ca apa de izvor! numai ia-mă cu tine! am văzut că ești om puternic, și eu am fost puternic, aveam așa de mare putere în cât toți băeții se temeau de pumnii mei!

Pe când vorbea astfel, îi ieși dintre buzele roșii o limbă mică ascuțită, desfăcută în două la vârf și băiatul se schimbă în ochii poetului

într'un șearpe mic de tot, care se încolăci la picioarele sale.

— Nici măcar un ceas nu poți să spui drept, viermușor păcătos! zise Colubra.

Ovidiu se uita cu milă la șearpele cel mic, și nu se mișcă multă vreme, ca să nu i facă vre un rău.

Curând însă Colubra îl trase mai departe:

— Nu vezi că apune soarele?... mi se pare că aud luntrea lui Caron spintecând valurile netede. Trebuie să pleci d' aici! Realitatea e urâtă aci, foarte urâtă, tu să rămâi mai bine cu visul cel frumos.

Dar Ovidiu sta la îndoială. Rupse flori și le aduse fetei; se uită departe pe mare, ce tocmai se schimba în aur și purpură. Dar ca și noaptea însăși de neagră venea în spre el, fără zgomot, o luntre cu pânza neagră, răspândind întuneric în jurul ei. Luntrea era mare, dar într'însa era numai un luntraș cu barba albă și cu ochii duși în fundul capului. Mânile lui osoase țineau o prăjină lungă grozav, cu care cârmea luntrea, până ce se lovi și se târșii de nisip. Atunci ridică prăjina din apă, și picăturile ce curgeau de pe ea luceau ca aurul curat, în cea din urmă rază a soarelui.

— Aide! șopti Colubra învinețindu-se.

Dar Ovidiu sta de parcă era pironit locului. Caron ridică prăjina și lovi cu ea în pomi, de răsunară ca bubuitul tunului. Și deodată toate formele se strânsară pe lângă luntre și întinseră mâinile către el rugându-se.

El însă întrebă cu un glas adânc, amenințător:

— Cine a spus adevărul o mie de ani?

— Eu! eu! se auzi din toate părțile, dar toți care ziseră „eu”, se făcură îndată șerpi.

— Eu! strigă o femeie minunat de frumoasă,

care își făcu loc din îngrămădeala de dihanii ce se zvârcoleau și al cărei văl alb fâlfâia luminos în amurgul serei; eu am tăcut o mie de ani, pentru ca să mă pot întâlni în rai cu cei șapte copilași ai mei!

Și zbură în luntre.

— Și eu! zise Colubra încet de tot.

— Tu? întrebă Ovidiu trist. Atunci trebuie să mă despart de tine?

Colubra se uită la poet și pe urmă la luntre:

— Dacă aș putea să rămân fată cum sunt, nu te-aș iubi de cât pe tine și numai a ta aș fi!

— O Colubra! Taci, nu minți!

De abia spusese vorbele acestea, și Colubra se făcu iar șearpe mic, cum fusese mai înainte.

Luntrea lui Caron plecă dela țărm. Atunci pomii se rupseră, florile se făcură pulbere, iarba se uscă, și în lumina lunei se zărea din ce în ce mai departe, tot mai departe barba albă a lui Caron și vălul alb al femeii care nu mințise o mie de ani; și pe nisip și prin stufurile de spini se svârcoleau și se târau trupurile de șerpi netede și lucitoare.

Ovidiu se cutremură de groază; se duse cât putu mai repede la luntrea cu care venise, deșteptă pe vâslași strigând la ei: „Șerpii!”. Ei se frecară la ochi nemulțumiți și îngânară:

— De aceia am venit noi acilea, ca să vedem șerpi!

— Să plecăm! să plecăm! strigă Ovidiu, care de groază își uitase chiar de prietenul, cel mic. Dar când se dezlipi de țărm, își aduse aminte și strigă tare:

— Colubra! mica și credincioasa mea Colubra!

Atunci îi răsună la ureche un râs încet, încet de tot, de gâtul, lui se înolăci ceva ne-

led și rece, și doi ochi se uitară lung la el, la lumina cea limpede a lunei.

Vâslașii credeau că poetul a înebunit de tot, căci nu mai vorbi de loc; doar din când în când șoptea:

— O mie de ani... pentru mine!

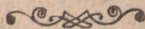
Și mângâia ceva strălucitor pe gât, care ei credeau că e vre-o podoabă.

Dar iarăș răzând încet, Colubra îi șopti la ureche:

— Nu te crede prea mult, dragul meu prieten; n'am căzut numai pentru tine în minciună. Mi-am găsit iubitul tot în chip de șearpe, și trebuind să rămân tot șearpe, și așa vreau să fiu tot ca iubitul meu, până ce om putea să fim unul al altuia!

De atuncea insula șerpilor a mai fost odată frumoasă, dar n'a văzut-o nimeni, poate doară cine o mai trăi în anul 2000, și o fi poet.

— SFARȘIT

A apărut în :

Editura librăriei „**UNIVERSALA**” Alcalay & Co

27, Calea Victoriei, 27

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

A. I. ODOBESCU

MIHNEA-VODĂ CEL RĂU

ȘI

DOAMNA CHIAJNA

SCENE ISTORICE DIN CRONICELE ROMÂNEȘTI

Prețul 12 Lei

A apărut în:

Editura 'Librăriei „UNIVERSALA“ Alcaşay & Co.

27, Calea Victoriei, 27

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

ION GHICA

SCRISORI

CĂTRE

V. ALECSANDRI

IV

(Volum suplimentar)

— Cu o prefață —

